

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОГО, НЕОЛІМПІЙСЬКОГО ТА АДАПТИВНОГО СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня магістра
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт,
освітньою програмою «Спорт»

на тему: «Організаційно-управлінські та соціально-гуманістичні засади
волонтерської діяльності в адаптивному спорті»

здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Степанюк Олени Вікторівни
(ПІБ)

Науковий керівник: Когут І. О
(прізвище, ініціали)
доктор наук з фізичного виховання та
спорту
(наук.ступінь, вчене звання)

Рецензент: Лисенко І. А.
(прізвище, ініціали)
кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент
(наук.ступінь, вчене звання)

Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол № _ від ____ 20__ р.)

Завідувач кафедри: Матвєєв С.Ф.
(прізвище, ініціали)
кандидат педагогічних наук, професор
(наук.ступінь, вчене звання)

(підпис)

Київ – 2020

	ЗМІСТ	стор.
ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1. ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ		7
1.1. Історичні аспекти формування організаційної системи в адаптивному спорті		7
1.2. Загальна характеристика розвитку спортивного волонтерського руху в світі й Україні		13
1.3. Фактори та проблеми, які впливають на ефективність волонтерської діяльності в адаптивному спорті		19
Висновки до розділу 1		21
Розділ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ		22
2.1. Методи досліджень		22
2.1.1. Теоретичний аналіз і синтез, узагальнення даних науково-методичної літератури та джерел мережі Інтернет		22
2.1.2. Методи порівняльно-історичного аналізу		23
2.1.3. Методи порівняння і зіставлення		23
2.1.4. Методи логічного та системного аналізу		23
2.1.5. Соціологічні методи дослідження		24
2.1.6. Методи експертних оцінок		25
2.1.7. Методи математичної статистики		26
2.2. Організація досліджень		27
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ		29
3.1. Сучасна організаційна структура управління фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю осіб з інвалідністю		29
3.2. Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності сфери фізичної культури і спорт осіб з інвалідністю		38
3.3. Динаміка розвитку напряму державної політики щодо		

організації та проведення фізкультурно-спортивної діяльності серед осіб з інвалідністю в Україні	42
3.4. Значення волонтерської діяльності під час організації і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю	47
Висновки до розділу 3	52
РОЗДІЛ 4. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІСТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ	54
4.1. Сучасний стан готовності українського суспільства до соціальної інтеграції осіб з інвалідністю	54
4.2. Комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті	58
Висновки до розділу 4	62
РОЗДІЛ 5. АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	64
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність теми. В Законі України «Про волонтерську діяльність» зазначено, що волонтерська діяльність – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги [20]. Спортивна волонтерська діяльність є невід'ємною складовою міжнародного спортивного руху. Завдяки безоплатній допомозі волонтерів під час організації та проведення заходів та змагань, організатори скорочують витрати на їх проведення, а волонтери мають можливість отримати безцінний досвід, задовільнити соціальні потреби у спілкуванні, розширити світогляд тощо. Найбільш розвинені країни планети, визнають волонтерську діяльність важливою складовою суспільства та чинником його розвитку [40].

Аналіз літературних джерел свідчить, що окремі питання волонтерської діяльності досліджувалися як вітчизняними, так і закордонними науковцями, зокрема: добротинність та волонтерство у вітчизняній науці і практиці (О. Безпалько, 2005; Р. Вайнола, 2015; О. Карпенко, Т. Лях, 2001) проблеми волонтерського руху в Україні (Р. Ілейжер, О. Шумакова, 2012; Т. Лях, 2001; Н. Заверіко, 2004; А. Аніщенко, 2015); державне регулювання волонтерського руху (В. Голуб, Т. Тарасенко, 2016); залучення волонтерів до сфери фізичної культури та спорту (А. Бондар, 2015 М. Дутчак; А. Кухтій, 2001; Ю. Мічуда, 2004; І. Когут, 2016; І. Петренко, 2018); спортивне волонтерство як різновид волонтерської діяльності (С. Матвеев, 2008; А. Махов, 2011; Т. Макуца, 2013; К. Левківа, В. Приходько; Е. Гончаренко, 2011).

Разом з цим, кількість наукових праць, спрямованих на висвітлення актуальних питань організаційно-управлінської та соціально-гуманістичних засад волонтерської діяльності осіб з інвалідністю у адаптивному спорті недостатньо, що й обумовило актуальність обраної теми.

Мета дослідження: визначення організаційно-управлінських та соціально-гуманістичних засад волонтерської діяльності в адаптивному спорті задля соціальної інтеграції осіб з інвалідністю та формування толерантного суспільства України.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати теоретичні основи функціонування волонтерського руху в адаптивному спорті.
2. Визначити фактори, що впливають на ефективність волонтерської діяльності в адаптивному спорті.
3. Розкрити організаційно-управлінські та соціально-гуманістичні аспекти волонтерської діяльності у спорті.
4. Розробити комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності осіб з інвалідністю у спорті.

Об'єкт: волонтерська діяльність в адаптивному спорті як соціальне явище.

Предмет: нормативно-правові, інформаційні, кадрові, соціально-гуманістичні складові волонтерської діяльності в адаптивному спорті.

Новизна дослідження полягає в тому, що в роботі узагальнено результати теоретичного аналізу щодо формування та еволюції розвитку волонтерського руху в адаптивному спорті;

- вперше систематизовано фактори та проблеми, що впливають на ефективність волонтерської діяльності у спорті;

- вперше обґрунтовано організаційно-управлінські основи функціонування волонтерської діяльності адаптивного спорту;

- вперше запропоновано комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності осіб з інвалідністю в спорті;

- доповнено дані щодо впливу вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» на формування толерантного та гуманістичного суспільства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості практичного застосування матеріалів дослідження управлінськими кадрами

Українського центру осіб з інвалідністю «Інваспорт», НКСІУ під час організації і проведення змагань, а також для підготовки фахівців у освітньому процесі Національного університету фізичного виховання та спорту України під час викладання навчальних дисциплін «Адаптивний спорт», та «Основи спортивного менеджменту».

Структура роботи складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаної літератури. Робота проілюстрована 17 рисунками та 13 таблицями. Загальний обсяг роботи становить 91 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ

ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

1.1. Історичні аспекти формування організаційної системи в адаптивному спорті

Аналіз спеціальних літературних джерел дозволив встановити, що спорт для осіб з інвалідністю, існує вже понад 120 років. Ще в XVIII і XIX століттях було встановлено, що заняття фізичними вправами важливі для реабілітації людей, що мають різні відхилення у стані здоров'я. Однак перші спроби залучення людей з інвалідністю до спорту були розпочаті в кінці XIX ст., коли в 1888 р. в Берліні почав працювати перший спортивний клуб для глухих. Міжнародний спортивний комітет глухих (МСКГ) створений в 1924 р. Основна мета якого проводити змагання для цієї категорії спортсменів. [5, 42, 61]. До його складу входять національні спортивні організації глухих 98 країн світу, об'єднані в 4 регіональні конфедерації (Європейська, Панамериканська, Африканська та Азіатсько-Тихоокеанська), та федерації з видів спорту.

У 1924 р. в Парижі вперше проведено Всесвітні «Тихі ігри». Програма Ігор включала змагання з легкої атлетики, футболу, велоспорту, стрільби і плавання. З цього часу МСКГ, кожні чотири роки проводить літні Всесвітні ігри глухих – Дефлімпійські ігри (англ. Deaflympic, від англ. deaf «глухий»). В 1957 р. МСКГ був визнаний Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) як організація з олімпійським статусом. З 2001 р. Всесвітні літні ігри глухих перейменовані в Дефлімпійські ігри із збереженням нумерації. Вони проходять раз на чотири роки з 25 літніх і 5 зимових видів спорту. До участі у цих змаганнях допускаються спортсмени з втратою слуху понад 55 децибел на краще вухо [16].

Спорт для осіб з фізичними вадами, особливо з порушеннями опорно-рухового апарату (ПОРА), став активно розвиватися після Другої світової

війни, коли з'явилася величезна кількість поранених людей. У пошуках нових методів мінімізації наслідків їх нерухомості спробували використовувати фізичні вправи як засіб реабілітації і лікування. Разом з тим необхідно відзначити, що перші публікації по реабілітаційному спорту з'явилися ще в 1914 р. Їх автор Мальвіц пропонував ряд вправ «спортивної терапії» [7].

У 1944 р. у Центрі реабілітації хворих зі спинномозковими травмами в Сток-Мандевілі доктором Людвігом Гуттманном була розроблена спортивна програма як обов'язкова частина комплексного лікування. У липні 1948 р. одночасно з проведенням Олімпійських ігор у Великобританії під керівництвом Л. Гуттманна відбулися Сток-Мандевільські ігри. У змаганнях зі стрільби з лука взяли участь 16 паралізованих чоловіків і жінок – колишніх військовослужбовців.

Як свідчать у своїх працях Ю. А. Бріскін, А. В. Передерий [8, 9, 43], ідея проведення змагань для осіб з інвалідністю була підтримана міжнародною громадськістю. Ігри стали щорічним міжнародним спортивним святом, і, починаючи з 1952 р., спортсмени з інвалідністю із різних країн регулярно беруть участь. Поступово світ переконувався в тому, що спорт не є прерогативою здорових людей. Особи з інвалідністю навіть з такими серйозними травмами, як ушкодження хребта при бажанні можуть брати участь у змаганнях.

Для розвитку спортивного руху осіб з інвалідністю з ПОРА була створена Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор (International Stock Mandeville Games Federation - ISMGF), яка тепер носить дещо іншу назву - Міжнародна федерація спорту на візках та для осіб з ампутацією (International Wheelchair and Amputee Sports Federation (IWAS)). Ця організація встановила тісні взаємини з Міжнародним олімпійським комітетом [14].

Історія адаптивного спорту для осіб з вадами розумового розвитку починається в 60-х рр. минулого століття, коли Юніс Кеннеді Шрайвер відкрила родинному заміському маєтку в Меріленді (США) літній табір для

дітей і дорослих з розумовою відсталістю. Перший досвід показав, що людям з вадами розумового розвитку заняття фізичною культурою і спортом приносять велике задоволення і сильний заряд бадьорості, сприяє розвитку особистісних якостей. Це послужило прикладом для сотні приватних організацій по всій Америці, які також відкрили подібні літні табори для осіб з подібними вадами [16].

Спортсмени з вадами розумового розвитку беруть участь в двох напрямках адаптивного спорту в системі міжнародного олімпійського руху: в паралімпійському під егідою Міжнародної спортивної асоціації (федерації) для осіб з вадами інтелекту (International Sports Association For Persons With An Intellectual Disability, INAS) та у русі Спеціальних Олімпіад під керівництвом Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад.

Перші міжнародні спортивні змагання (Міжнародні ігри Спеціальних Олімпіад) були проведені в Чикаго в 1968 р. В змагання з легкої атлетики та плавання взяли участь спортсмени з інвалідністю з 26 штатів США і Канади. З 1970 р. у Всесвітніх іграх Спеціальних Олімпіад почали брати участь спортсмени з інших країн світу. У 1971 р. олімпійський комітет США офіційно визнав Спеціальні Олімпіади організацією, яка має право використовувати слово «олімпійський» у своїй назві. З 1977 р. почали регулярно проводитися зимові ігри Спеціальних Олімпіад. У лютому 1988 р. МОК офіційно затвердив і визнав Спеціальні Олімпіади, та дозволив використовувати слово «олімпійський» на міжнародному рівні при проведенні Всесвітніх ігор Спеціальних Олімпіад [22, 24].

В 1986 р. була створена друга міжнародна спортивна організація, що сприяє організації занять руховою активністю і спортом осіб з вадами розумового розвитку - Міжнародна спортивна федерація для осіб з порушенням інтелекту (INAS). Вона функціонує паралельно з SOI. На відміну від SOI, організація INAS пропонує особам з вадами розумового розвитку тренуватися і брати участь у змаганнях, використовуючи існуючу модель спортивних змагань для здорових спортсменів-олімпійців, паралімпійців і

дефлімпійців. INAS стала проводити свої чемпіонати світу з окремих видів спорту і увійшла до складу Міжнародного паралімпійського комітету [27].

У 1960 р. під егідою Всесвітньої федерації військовослужбовців створюється міжнародна робоча група, яка спробувала об'єднати діяльність спортивних організацій осіб з інвалідністю різних категорій. Результатом роботи цієї групи стало створення у 1964 р. Міжнародної спортивної федерації інвалідів (ISOD). Її головною метою було об'єднання спортсменів з інвалідністю з порушеннями опорно-рухового апарату в одну організацію та проведення для них єдиних комплексних змагань.

Вже в 1960 р. проведено Перші Паралімпійські ігри. Вперше подібні Ігри проводилися не на території Великобританії, а в столиці Італії Римі відразу по закінченні Ігор XVII Олімпіади. Однак поняття «паралімпійський спорт» увійшло в спортивну практику тільки з 1964 р. на чергових Іграх для осіб з інвалідністю, що проводили в Токіо. У терміні «Паралімпіада» використовується латинське значення префіксу «para» - «приєднався». Таким чином, термін «паралімпійські» означає, що Ігри інвалідів приєднуються до Олімпійських ігор, організовуються і проводяться разом з ними [35, 46].

У 1978 р. утворюється самостійна Міжнародна спортивна організація для хворих дитячим церебральним паралічем (CP-ISRA). Особи з інвалідністю цієї категорії включилися в паралімпійський рух з 1980 р., взявши участь у VI Паралімпійських іграх в Нідерландах.

У 1982 р. був створений Міжнародний координаційний комітет світових спортивних організацій інвалідів (ICC), в який увійшли чотири спортивні організації осіб з інвалідністю:

- Міжнародна федерація осіб з інвалідністю (ICOD) (для осіб з фізичними вадами: вродженими або набутими ушкодженнями кінцівок, анкілозами, артритами або артрозами великих суглобів, постійним парезом (параліч) рук, вродженим ушкодженням опорно-рухового апарату, хондродістрофією, великим ідіопатичним сколіозом, хребетним анілозом та ін);

- Міжнародна спортивна федерація осіб з пошкодженням спинного мозку або Міжнародна Федерація Сток-Мандевільських ігор (ISMWSF);
- Міжнародна асоціація спорту та відпочинку для спортсменів з церебральним паралічем (з порушеннями мозкової рухової системи)
- Міжнародна спортивна асоціація сліпих (IBSA) [52].

У 1986 р. до них приєдналися Міжнародна спортивна організація осіб з інвалідністю з порушенням слуху (CIS), а потім і Міжнародна спортивна федерація для осіб з порушенням інтелекту (INAS). Однак глухі спортсмени залишили за собою право проводити свої власні Всесвітні ігри.

У своїх працях О. І. Соколенко, 2015, С. П. Евсеев, 2007 зазначають, що в 1987 р. було прийнято рішення створити нову світову спортивну організацію осіб з інвалідністю з демократичною структурою, національним та регіональним представництвом, а також представництвом інших міжнародних спортивних організацій та спортсменів. На підставі цього рішення в 1989 р. був створений Міжнародний паролімпійський комітет (IPC) [16, 55].

Міжнародний паролімпійський комітет є міжнародною некомерційною спортивною організацією осіб з інвалідністю. Його основні члени - міжнародні спортивні федерації та представницькі організації країн (національні паролімпійські комітети), які здатні організувати змагання серед осіб з інвалідністю у відповідності з міжнародними стандартами. Від кожної країни в IPC може бути тільки один координаційний або Паралімпійський комітет.

Отже, організаційну структуру адаптивного спорту можна представити у взаємозв'язку трьох основних організацій: Міжнародного паролімпійського Комітету, Міжнародного Дефлімпійського комітету та Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад (рис 1.1).

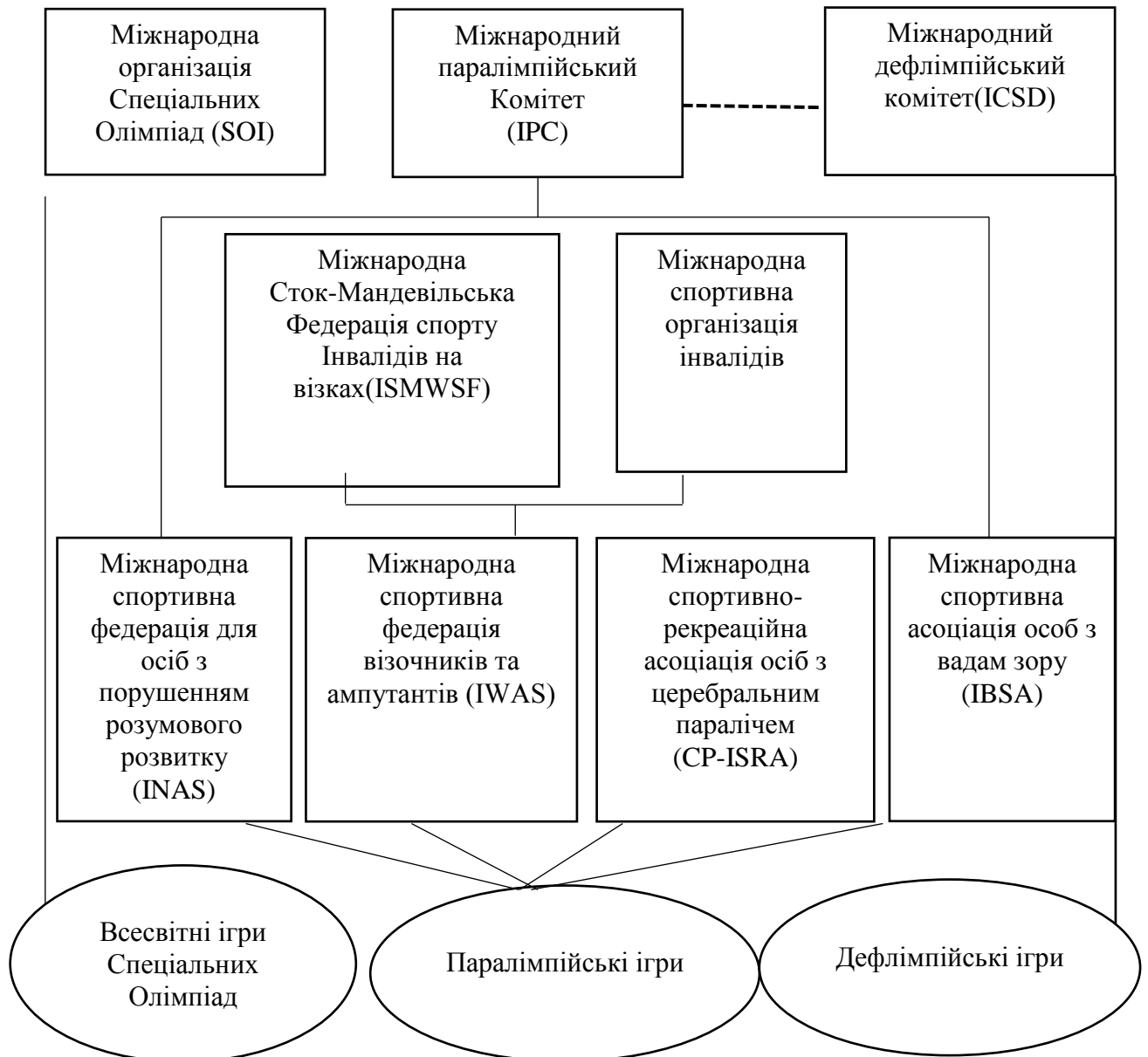

Рис 1.1. Організаційна структура адаптивного спорту у світі (Когут І. О)

Міжнародний паралімпійський комітет (IPC) в співдружності з міжнародними комітетами з видів спорту, які, в свою чергу, співпрацюють з різними міжнародними спортивними федераціями та національними спортивними організаціями, здійснює контроль за розвитком понад 20 літніх і близько 10 зимових видів спорту, проводить Паралімпійські ігри, чемпіонати світу та Європи з різних видів спорту, в яких беруть участь спортсмени з інвалідністю з різними видами.

Отже, розглядаючи історико-організаційні особливості створення міжнародних спортивних організацій, визначено, що актуальними постають питання розвитку та ефективного функціонування адаптивного спорту у спорті.

1.2. Загальна характеристика розвитку спортивного волонтерського руху в світі й Україні

Слово «волонтер» (від фран. *volontaire*, англ. *Volunteer*) у дослівному перекладі означає доброволець, бажаючий [24]. У світовій літературі французьке дієслово «*volontaire*» вперше зустрічається на початку XVII ст., й означало «той, хто пропонує себе для військової служби». На сьогоднішній час волонтерство майже не пов'язане з військовою діяльністю. Нині волонтер – особа будь якого віку, статі, національності, віросповідання, яка свідомо бере участь у добровільній, неоплачуваній діяльності, на загальне благо, шляхом участі у заходах, які пропонують нові підходи до вже існуючих у суспільстві проблем [38].

Становлення волонтерського руху, як соціального феномену виникло на Заході. Виникнення волонтерського руху у світі пов'язують із відомим французьким письменником-журналістом, який в 1859 році запропонував створити Червоний Хрест – організацію, яка б надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим, на добровільних засадах. Сформованими принципами, Анрі Дюрана, керуються волонтерські організації по всьому світу [2, с.61]. Уже в XIX ст., волонтери забезпечували функціонування різних некомерційних організацій. У 1920 р. цінності солідарності та взаємодопомоги відродилися в Європі. Група волонтерів із Австрії, Англії, Німеччини, Швеції об'єдналася із метою відновлення невеличкого поселення Франції, яке було зруйноване в битві Першої світової війни. Це слугувало створенню першого волонтерського об'єднання, яке існує по сьогоднішній день. Воно носить назву *Service Civil International* (Міжнародна громадська допомога, SCI). З цих пір волонтерство набирає популярність у всьому світі,

охоплюючи різні сфери діяльності. В 1934 р. SCI направило, 4-х добровольців в Індію, для допомоги бідним. Ця команда стала попередником виникнення таких організацій, як British Volunteer Programme та ін. Ці ж організації, в свою чергу, передували волонтерським програмам ООН.

На сьогодні в світі існує ряд міжнародних волонтерських організацій, які є визначальними в функціонуванні всього руху (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Основні міжнародні волонтерські організації

Назва організації	Мета діяльності
UNV (United Nations Volunteers)	Волонтери ООН – організація, яка підтримує глобальний розвиток у світі, шляхом просування ідей доброчинності і мобілізації добровольців для рішення конкретних практичних задач.
SCI (Service Civil International)	Просування і пропаганда миру, міжнародного взаєморозуміння та солідарності, соціальної справедливості і захисту довкілля
ALLIANCE (Alliance of European Voluntary Service Organizations)	1982 р. створено Альянс європейських волонтерських організацій. Це координаційний центр, який спеціалізується на координації коротко- та довгострокових волонтерських таборів, проваджуючи ідеї міжнародного співробітництва, взаємодопомоги, миру та взаєморозуміння.
ICYE (International Cultural Youth Exchange)	Місія полягає в просуванні молодіжної волонтерської активності за міжнародне взаєморозуміння та мир. Глобальна освіта та інтелектуальне виховання – два основні принципи програми ICYE, по роботі з дітьми, людьми похилого вік, а також осіб з інвалідністю, по організації дитячих центрів, екологічних проектів та ін.
YAP (Youth Action for Peace)	Молодіжна міжнародна організація, створена в 1923 р., направлена на просуванні миру і співробітництва між країнами та активно виступає проти військових конфліктів.

Історія волонтерства в Україні також має свої корені. Дослідниця історії Галичини Адріана Огорчак, зазначає, що «українці завжди опікувалися

старими та німечинами, вдовами, сиротами. Сильний допомагав слабшому. Великі справи робили разом. Чуйність, ніжність у взаєминах між людьми викликали захоплення у мандрівників, які приходили до нас із далеких країн». З історії України прослідковується, що відомими українськими меценатами та благодійниками були такі політичні діячі: Костянтин Островський, Петро Сагайдачний, Іван Мазепа, Михайло Грушевський та ін. [42]. Нині волонтерський рух в Україні стрімко розвивається та з кожним роком зростає кількість громадських об'єднань і організацій. Основними завданням яких є допомога знедоленим: людям похилого віку, сиротам, людям з інвалідністю [29].

З часів незалежності України волонтерська діяльність розпочалася із створення Телефону Довіри. В цей же час виникають різноманітні Центри соціальної служби та допомоги. Президентом України 22 березня 2001 р. підписано розпорядження про організацію проведення Міжнародного року волонтерів, що в свою чергу підтверджує визнання цього руху в державі. Офіційно, на державному рівні, волонтерський рух визнано Положенням «Про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг», 10 грудня 2003 року. Широке поширення волонтерська діяльність в Україні відбулося у 2014 році. Які пов'язані із Революцією гідності. Під час Євромайдану, волонтери готували їжу, розносили канапки, чай, ліки, підбадьорювали виступами, віршами, піснями та ін. Із всієї України небайдужі привозили теплі речі, ковдри, ліки, гроші та йшли допомагати туди де це потрібно.

За часи незалежності України створено такі центри розвитку волонтерського руху та організації волонтерської допомоги (рис. 1.2).

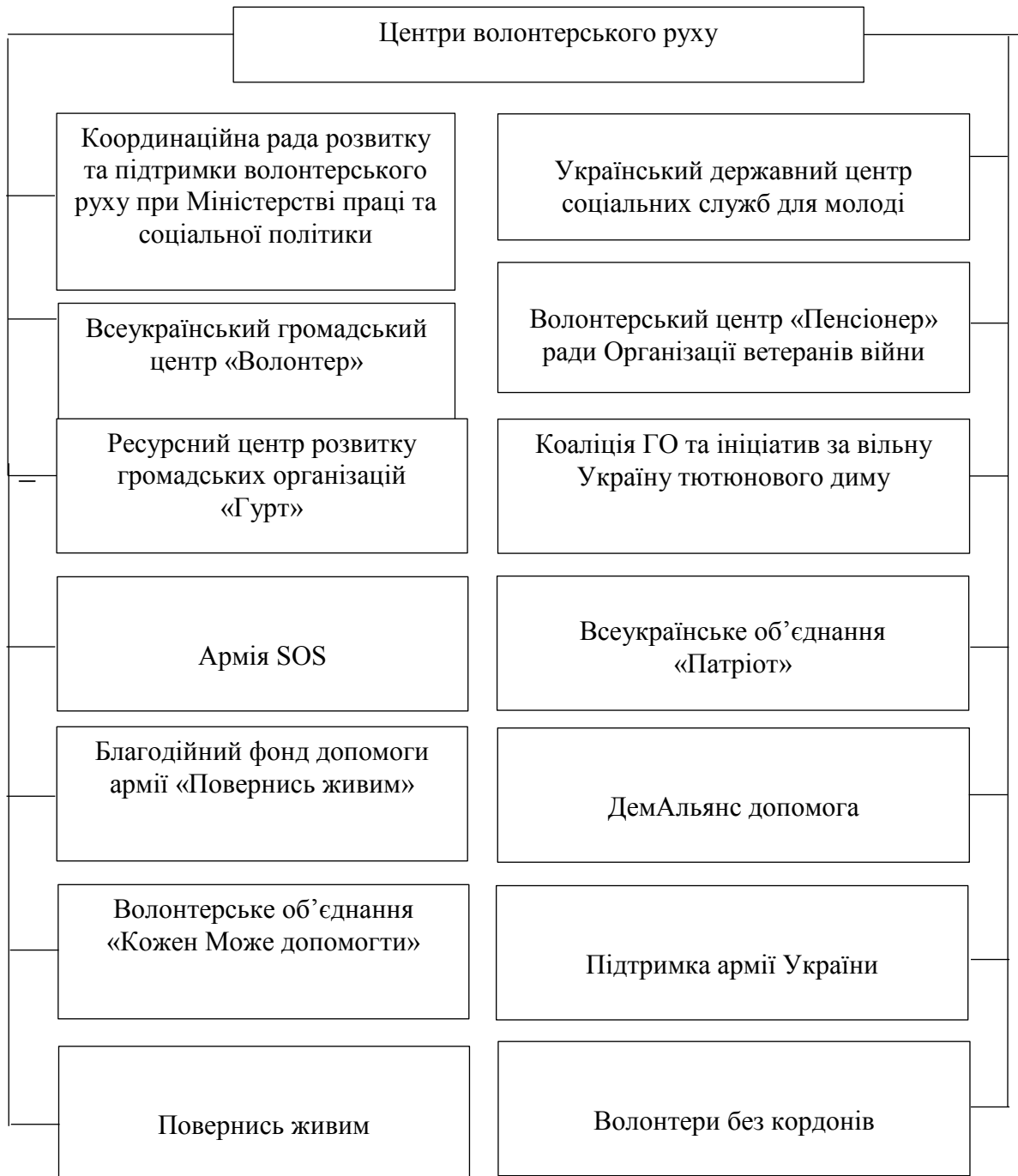

Рис.1.2. Центри та організації волонтерського руху в Україні

Волонтерський рух у спорті почав формуватися з 1896 р. із моменту участі добровільних помічників під час організації і проведення перших Ігор Олімпіад. Першими волонтерами у спорті вважають афінських спонсорів Ігор Олімпіад [34]. На початку ХХ століття волонтери були задіяні під час церемонії відкриття і закриття Ігор, продавали квитки на змагання, стежили

за порядком, надавали інформаційні послуги [43]. У післявоєнний період кількість волонтерів зростає та розширюється коло їх обов'язків. В Римі волонтери працювали в якості перекладачів, водіїв для учасників Олімпійських ігор, асистентів у пресі тощо [16]. Як соціальне явище спортивне волонтерство формується з 1980 р. під час зимових Олімпійських ігор в Лейк-Плесіді, тоді ж волонтери були визнані «офіційними помічниками» оргкомітетів великих змагань [11]. Важливість волонтерського руху виділяв Хуан Антоніо Самаранч зазначав, що це економія бюджету змагань, по-друге – ефективний метод колективної взаємодії великих груп людей, по-третє – шлях досягнення високої та якісної організації змагань та заходів, яка забезпечується завдяки допомозі добровільних помічників, мотивованих щирою захопленістю в соціально значущому і цікавому процесі [6].

Волонтерська діяльність є дієвим засобом соціалізації кожного, хто бере у ньому участь, нагодою отримати цінний досвід. На ідеях добровільної допомоги заснована діяльність багатьох неурядових організацій, професійних об'єднань, профспілок та інших громадських організацій [12]. Поряд з розвитком соціальної волонтерської діяльності активно розвивається спортивне волонтерство [24, 27]. У Законі України «Про волонтерський рух» немає терміна «спортивне волонтерство». Водночас організатори Олімпійських ігор вважають, що спортивні волонтери – це люди, які мають спеціальні навички в тих чи інших видах спорту (спортивних дисциплінах) та у проведенні змагань, які працюють безпосередньо в місцях проведення змагань і в зонах для спортсменів. [33]. Таке ж розуміння поняття «спортивний волонтер» прослідковується і в інших закордонних інформаційних джерелах. Аналіз цих інформаційних джерел [29, 40, 57] дозволив виявити різні визначення дефініції «спортивний волонтер» (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Наукові підходи трактування дефініції «спортивний волонтер»

Джерело	Характеристика поняття
І. Петренко	особа, яка має спортивний розряд і хоче на добровільних засадах узяти участь у проведенні змагань із цього виду спорту
О. Томенко	особа, яка на добровільних засадах допомагає в організації найважливіших спортивних змагань на протязі всього шляху, тобто її діяльність застосовується на всіх етапах проведення змагань
Т. Макуц	фахівець галузі спорту, який має досвід виконання даної діяльності й бажає на добровільних засадах прийняти участь у роботі на спортивних змаганнях

Аналізуючи вищевикладене, можна стверджувати, що спортивним волонтером є особа, яка пройшла фахову підготовку у фізкультурно-спортивній галузі і здійснює діяльність на добровільних засадах.

Найчастіше, за волонтерською допомогою звертаються федерації з видів спорту. Однак, нині, все частіше залучають для проведення масових заходів та змагань, органи державної влади у сфері фізичної культури та спорту [31].

Найбільш масовим прикладом залучення волонтерів в Україні до організації та проведення спортивних змагань відбувся на «Євро-2012». На якому працювали близько 30 тис. добровільних помічників [47]. Нині жодні міжнародні та національні спортивні змагання, турніри, чемпіонати, Олімпійські, Паралімпійські та Дефлімпійські ігри не проходять без участі волонтерської допомоги [52].

Отже, розглядаючи особливості волонтерського руху відкритим залишається питання факторів і проблем, які впливають на ефективність волонтерської діяльності у спорті.

1.3. Фактори та проблеми, які впливають на ефективність волонтерської діяльності в адаптивному спорті

Аналіз літературних джерел з теми дослідження свідчить про відсутність універсального розуміння термінів «волонтер» і «волонтерська діяльність».

Такі міжнародні організації як ООН, Міжнародна організація праці (МОТ) і Рада ЄС виділяють термін «Волонтерська праця» - неоплачувана небов'язкова робота, що здійснюється в інтересах інших осіб, які не входять до складу їх особистого домогосподарства. З урахуванням даного поняття можна виокремити такі ключові характеристики волонтерської діяльності:

1. Волонтерство передбачає діяльність або працю.
2. Волонтерство не оплачується.
3. Волонтерство – справа доброї волі.
4. Волонтерство як індивідуальну (прямую), так і організаційну форму.
5. Волонтерство здійснюється поза домашнім господарством волонтера.

Спортивна волонтерська діяльність включає такі основні структурні компоненти [25, 27, 39]. (рис.1.3.)

Рис.1.3. Основні структурні компоненти волонтерської діяльності у спорті

Волонтерська діяльність у нашій державі ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості [57].

Під час проведення спортивних змагань, волонтери виконують різні функції. Це залежить від їх рівня підготовки, знань, волонтерського досвіду. Враховуючи зазначене, можна виділити основні напрями волонтерської діяльності:

- загальне управління (виконання різних адміністративних функцій);
- міжнародні відносини (підтримка зв'язку з адміністрацією, супровід спортсменів);
- зв'язки з громадськістю;
- служба передачі інформації (збір та обробка інформації, розклеювання інформаційних оголошень і показчиків);
- підготовка спортивних споруд та об'єктів;
- реєстрація спортсменів і команд;
- медичний супровід (спеціалісти з медичною підготовкою чергують на змаганнях та заходах);
- супровід спортсменів на спортивному заході;
- робота під час основних церемоній заходу;
- поширення квитків;
- транспортне забезпечення (робота водієм, або супроводжуючою особою);
- перекладачі;
- преса (помічники ЗМІ) та ін. [27].

Таким чином, для якісної організації та проведення змагань різного рівня необхідним є залучення якомога більшої кількості добровольців різних спеціальностей.

Водночас, незважаючи на розвиток спортивного волонтерства у світі, як зазначає Когут І. О., в Україні цей рух має ряд проблем: інформаційні – недостатнє просування волонтерських кампаній, неефективна реклама тощо,

соціально-економічні – низький рівень доходів населення ускладнює виділення часу на громадську діяльність; державні – недостатньо уваги до волонтерства з боку владних структур; правові – недостатня кількість і якість юридичних норм і механізмів захисту волонтерства; гуманістичні – низький рівень цивілізованості суспільства; кадрові – дефіцит висококваліфікованих спеціалістів [25, 17, 35].

Висновки до розділу 1

1. Спортивний рух осіб з інвалідністю є структурною складовою міжнародного олімпійського руху. Адаптивний спорт включає визнані Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) паралімпійський, дефлімпійський рух та рух Спеціальних Олімпіад. Сучасний адаптивний спорт розвивається за двома основними напрямками: рекреаційно-оздоровчий і спорт вищих досягнень.. Для основних учасників адаптивного спорту – осіб з інвалідністю, тренувальний процес і участь у змаганнях є дієвими способами фізичної, психічної, соціальної адаптації.

2. Для ефективного функціонування і розвитку адаптивного спорту, в тому числі організації та проведені змагань важливе місце займає волонтерська діяльність. Вперше спортивний волонтерський рух формується наприкінці XIX ст. від моменту участі добровільних помічників у проведенні Ігор першої Олімпіади 1896 р. і з кожним роком набуває все більшого значення. Залучення волонтерської допомоги дієвий засіб проведення змагань на високому організаційному рівні, це економії бюджету, так як витрати волонтерів мінімальні. Волонтерство – ефективний метод взаємодії великих і різноманітних груп людей на безкорисливій основі. Проте цей рух в Україні має такі ряд проблем: інформаційних, соціально-економічних, правових, державних, кадрових, гуманістичних.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Методи дослідження

Для розв'язання поставлених у дослідженні завдань використовувалась низка взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів, а саме:

- Теоретичний аналіз і синтез, узагальнення даних науково-методичної літератури та джерел мережі Інтернет.
- Методи порівняльно-історичного аналізу.
- Методи порівняння і зіставлення.
- Методи логічного та системного аналізу.
- Соціологічні методи дослідження.
- Методи експертних оцінок.
- Методи математичної статистики.

2.1.1. Теоретичний аналіз і синтез, узагальнення даних науково-методичної літератури та джерел мережі Інтернет. Аналіз – метод дослідження, який включає вивчення предмета за допомогою мисленого або практичного розчленування його на складові елементи. Синтез – метод вивчення об'єкту в його цілісності, у єдиному і взаємному зв'язку його частин. Узагальнення – метод за допомогою якого фіксуються загальні ознаки та властивості певного класу об'єктів та здійснюється перехід від одиничного до загального чи від менш загального до більш загального знання [62]. Указані методи дозволили визначити загальне уявлення про ступінь розробленості досліджуваної теми, виявити основні думки й ідеї, висловлюванні авторами, які досліджували проблематику волонтерської діяльності у спорті, особливостей організаційно-управлінських та соціально-гуманістичних засад волонтерської діяльності в адаптивному спорті, проаналізувати в публікаціях наявні відмінності у питаннях організації спорту осіб з інвалідністю в Україні та світі, визначити дефініції з наряду дослідження.

У результаті наукового пошуку нам вдалось проаналізувати понад 60 джерел, вивчено монографії, навчальні посібники та підручники, наукові статті, тези доповідей, дисертаційні роботи, законодавчі та нормативно-правові документи.

Указані методи сприяли визначенню мети й основних завдань, об'єкту та предмету дослідження.

2.1.2. Методи порівняльно-історичного аналізу. Надає можливість дослідити виникнення, формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей [63].

Його застосування дозволило у поєднанні з теоретичним аналізом і узагальненням визначити засади становлення, розвитку та формування адаптивного спорту, зокрема, волонтерської діяльності у світі та Україні, а також перспективи подальшого розвитку в країні.

2.1.3. Методи порівняння і зіставлення. Порівняння як метод співвідношення термінів і понять теми магістерської роботи в різних літературних джерелах. Метод порівняння полягає в забезпеченні статичних показників, отриманих різними методами в різні періоди часу і в різних умовах [64].

Даний метод дозволив встановити сучасний стан та тенденцію впровадження державної політики управління сферою фізичної культури і спорту осіб з інвалідність в Україні. Нами порівнювалися основні напрями впровадження державної політики, й їх реалізація органами державного управління у 2017 – 2019 рр.. Зіставлялися також особливості соціальної інтеграції людей з інвалідністю у економічно розвинених країнах та в Україні.

2.1.4. Методи логічного та системного аналізу.

Методологічний підхід дозволив виокремити проблеми організацій спорту осіб з інвалідністю та визначити стратегію і основні способи їх вирішення; визначити проблеми організації спортивної волонтерської

діяльності в адаптивному спорті, цілісно і в діалектичній єдності проаналізувати всю сукупність найбільш значущих управлінських проблем і встановити їх ієрархію; прогнозувати найбільшу ймовірність отримання об'єктивного знання.

Системний аналіз – сукупність методологічних засобів для підготовки і обґрунтування рішень з складних проблем соціального, економічного, наукового і технічного характеру [63]. Спирається на системний підхід, а також на ряд математичних дисциплін і сучасних методів управління. Основна процедура – побудова узагальненої моделі, що відображає взаємозв'язки реальної ситуації.

Системний підхід – напрям методології наукового пізнання і систем. Цей метод орієнтує на розкриття цілісності об'єкта, на виявлення різноманітних типів зв'язків у ньому та зведення їх в єдину теоретичну картину [61]. Системний підхід нерозривно пов'язаний з матеріалістичною діалектикою і є конкретизацією її основних принципів.

За допомогою цього методу визначили ознаки, які властиві волонтерській діяльності, визначили структурні характеристики, встановили зв'язки між частинами цієї діяльності.

2.1.5. Соціологічні методи дослідження. Анкетування – найбільш поширений в практиці вид опитування. Анкета – об'єднана єдиним дослідницьким задумом система питань, спрямованих на виявлення кількісно-якісних характеристик об'єкту і предмету аналізу. Анкетування було анонімним. Розроблені анкети носили стандартизований характер, оскільки її зміст відповідав наступним вимогам: кожне з питань анкети надавалося усім респондентам в одному і тому ж формулюванні; визначався строгий порядок постановки питань, кожне з яких мало свій фіксований номер.

Перше анкетування (додаток А) проводилося з метою визначення особливості державної політики в організації фізкультурно-оздоровчої та

спортивної діяльності осіб з інвалідністю та встановлення факторів та проблем, що впливають на ефективність цієї діяльності у країні.

Опитування було проведено серед спеціалістів сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю. В анкетуванні взяли участь 32 респонденти, з яких 18 осіб – працівники Українського центру фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт», 5 осіб – тренери-інструктори, 9 осіб – науковці у сфері фізична культура і спорт та адаптивний спорт. З поміж усіх респондентів 65,6% мають вищу фізкультурну освіту, 25% – вищу гуманітарну освіту, 6% – середню-спеціальну освіту.

Дослідження дозволило виявити думку вітчизняних фахівців щодо актуальності проведення наукових досліджень, рівня розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, а також сприяло можливості виокремлення органів управління сферою і встановлення ефективності їх діяльності; встановленню основних напрямів реалізації державної політики; обґрунтування факторів, які негативно впливають на сферу фізичної культури і спорт осіб з інвалідністю, і визначення заходів, які необхідно застосувати для підвищення якості державної політики в організації спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності осіб з інвалідністю.

Друга анкета (додаток Б) проводилася з метою порівняння толерантності студентів, які не обізнані зі специфікою виникнення та розвитку адаптивного спорту в світі та Україні, зі студентами, які опанували дисципліну «Адаптивний спорт» в Національному університеті фізичного виховання і спорту України (НУФВСУ). Анкета також передбачала визначення ставлення студентів до спортивного волонтерства, мотивації їх участі у спортивному волонтерстві та основних напрямів їх діяльності.

Опитування було проведено серед студенті перших та четвертих курсів НУФВСУ. В анкетуванні брали участь (259 студентів, серед яких 68 дівчата та 191 хлопців).

2.1.6. Методи експертних оцінок. Опитування експертів застосовувалося з метою отримання необхідної інформації, і для перевірки її

надійності (Додаток В). В якості експертів були залучені 18 науково-педагогічних працівників НУФВСУ, всі опитані мають наукову ступінь. Дослідження має на меті розробку рекомендацій, що дозволять покращити процес розвитку та популяризації спортивної волонтерської діяльності в Україні.

2.1.7. Методи математичної статистики. Припускає збір і обробку дослідницької інформації. Дані, отримані в процесі соціологічного дослідження, оброблялися за допомогою методів математичної статистики:

- визначення суми отриманих показників (тобто кількість отриманих відповідей) – (Σ);
- визначення процентного співвідношення (%);
- коефіцієнт варіації (v);
- визначення рангу (r).

Задля обробки та аналізу даних, що отримано за результатами експертного опитування, використано метод оцінки ступеня узгодженості думок експертів, що визначався за формулою коефіцієнта конкордації:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}, \text{ де:}$$

- W – коефіцієнт конкордації;
- S – сума квадратів відхилень суми рангів;
- m – кількість експертів;
- n – кількість досліджуваних.

Статистична достовірність коефіцієнта конкордації оцінювалася за допомогою χ^2 -критерію: $\chi^2 = m(n-1)W$, де:

- m – кількість експертів;
- n – кількість досліджуваних;
- W – коефіцієнт конкордації.

Ступінь свободи: $V = n - 1$, де: n – кількість досліджуваних.

Якщо $\chi^2_{\text{розр.}} > \chi^2_{\text{табл.}}$ – можна стверджувати про високий ступінь узгодженості думок експертів.

Похибка (P) дорівнює значенню – 0,05.

Статична обробка отриманих даних проводилася за допомогою програми Exel (Micrisoft).

2.2. Організація дослідження

Дослідження проводилося протягом 1,5 року у період з вересня 2019 по грудень 2020 рр. у Національному університеті фізичного виховання і спорту України та складалося з 3 етапів.

На першому етапі (вересень – грудень 2019 р.) обрано напрям наукової роботи, сформульовано тему, визначено її актуальність, зв'язок з науковими темами та програмами, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну, практичне значення роботи, проаналізовано спеціальну науково-методичну літературу та джерела мережі Інтернет за темою дослідження. Проведено вибір методів дослідження та оволодіння ними.

Другий етап (січень – червень 2020 р.) присвячено визначенню факторів і особливостей формування та розвитку адаптивного спорту на міжнародному та національному рівнях. За допомогою дослідження була зібрана, вивчена і класифікована інформація щодо волонтерської діяльності в адаптивному спорті, а також розроблені анкети, проведено анкетування і встановленні мотиви й інтереси суспільства до волонтерської діяльності, розроблений опитувальний лист експертів та проведено експертну оцінку. Проведена обробка отриманих результатів досліджень за допомогою методів математичної статистики.

На третьому етапі (червень – грудень 2020 р.) проаналізовано ступінь розвитку на сьогоднішній день сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю в Україні; роль органів влади у впровадженні державної політики фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності осіб з інвалідністю; фактори та проблеми, що впливають на ефективність управління організації спортивної

та фізкультурно-оздоровчої діяльності осіб з інвалідністю, рівень розвитку волонтерської діяльності в Україні, проаналізовано та систематизовано основні напрями діяльності волонтерської діяльності в адаптивному спорті, визначено фактори та проблеми, що впливають на спортивну волонтерську діяльність, стан та перспективи розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Визначено основні мотиви, які спонукають суспільство до цієї діяльності. Розроблено комплекс заходів щодо підвищення мотивації до волонтерської діяльності в адаптивному спорті, сформовано висновки та підготовлено до захисту магістерської роботи.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ

3.1. Сучасна організаційна структура управління фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю осіб з інвалідністю

Аналіз літературних джерел з проблем організації фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності з особами, які мають інвалідність, дозволив встановити, що тема дослідження актуальна та своєчасна, але недостатньо досліджена вітчизняними науковцями. Цей факт підтверджують результати власного соціологічного опитування. Так, сфера фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю в Україні, на думку 56,3% респондентів, потребує проведення наукових досліджень, 37,2% вважають їх проведення вкрай актуальним (рис.3.1).

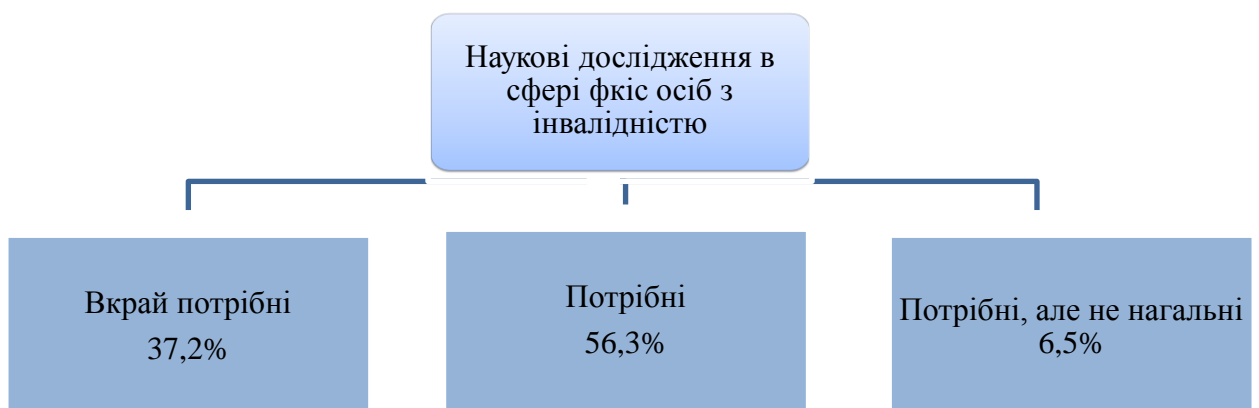

Рис. 3.1. Актуальність проведення наукових досліджень в сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю в Україні (n=32)

Аналіз результатів власного соціологічного дослідження дозволив встановити, що рівень розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні за 5 бальною шкалою на думку респондентів знаходиться на достатньо високому рівні (3,7 бали). До аналогічного висновку приходять і незалежні європейські експерти, які стверджують, що в

Україні створена унікальна та найбільш ефективна організаційно-управлінська структура розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, що функціонує завдяки системній організаційній та практичній роботі Національного комітету спорту інвалідів України, Українського центру з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» та спортивних федерацій з нозологій.

Разом з тим, було з'ясовано, що респонденти неоднозначно оцінюють діяльність цих організацій. Так, функціонери вважають, що розвиток сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю на високому рівні (4,5 бали), науковці визначили цей рівень на 3 бала, тренери-інструктори в 2,4 бала (рис. 3.2).

Цей факт свідчить, що у функціонерів склалася дещо суб'єктивна думка щодо своєї професійної діяльності. Науковці, тренери-інструктори оцінюють рівень розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в межах задовільного рівня та бачать ще значні резерви для оптимізації її діяльності в країні (табл. 3.1).

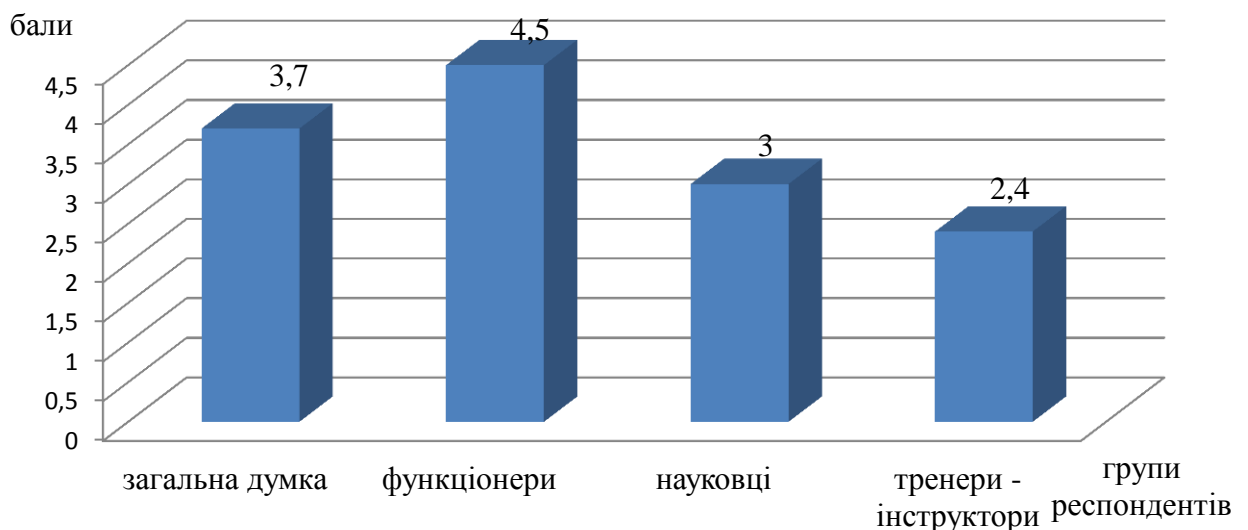

Рис. 3.2. Рівень розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні (n=32)

Під час проведення опитування визначено, що найбільш ефективною респонденти вважають фізкультурно-спортивну діяльність серед спортсменів з порушеннями опорно-рухового апарату (81% опитаних), дефлімпійський рух має другий показник успішності розвитку на сучасному етапі функціонування вітчизняного фізкультурно-спортивного руху (67%). Найменш розвиненим опитуванні вважають фізкультурний рух осіб з вадами розумового розвитку, а саме Спеціальні Олімпіади (12%) (рис. 3.3).

Отримані результати вказують на те, що саме паралімпійський рух представлений найбільшою кількістю нозологій та значною кількістю людей з інвалідністю саме цієї категорії.

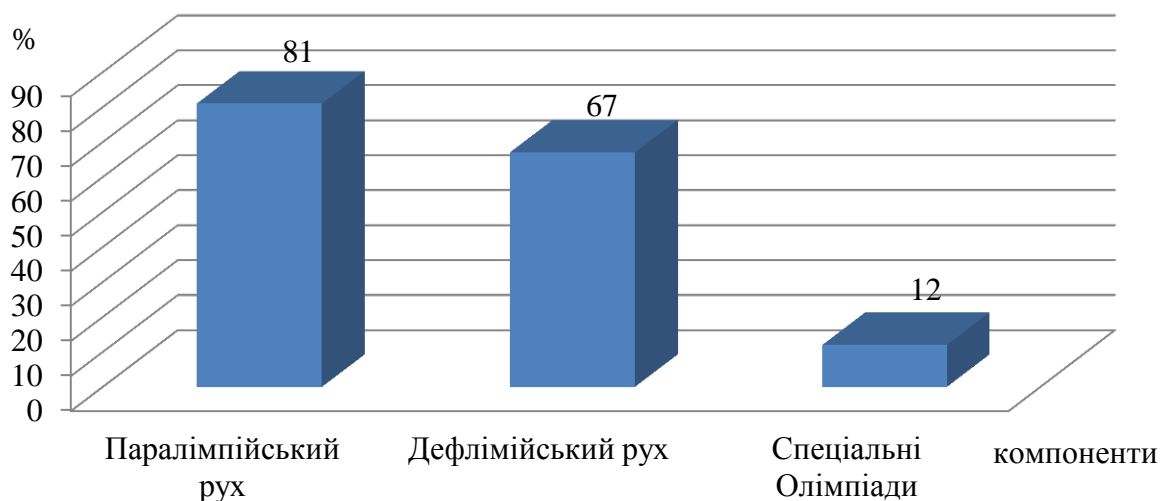

Рис. 3.3. Найбільш розвинені компоненти спортивного руху осіб з інвалідністю в Україні (n=32)

Аналіз літературних джерел з теми дослідження дозволив визначити, що для реалізація державної політики сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю створена система управління, яка представлена державними органами влади, громадськими органами управління та неурядовими організаціями.

У ході соціологічного дослідження з'ясовано, що найбільш ефективно та результативно свою діяльність здійснює Національний комітет спорту

інвалідів України (4,1 бали з 5 можливих) та Український центр з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» (4,0). На думку респондентів, менш плідною є робота Національних спортивних федерацій з нозологій (3,3) та діяльність клубів фізкультурно-оздоровчої і спортивної спрямованості для людей з інвалідністю (2,7) (рис. 3.4.). Це ще раз підтверджує, що дотримання принципу поєднання державного та громадського підґрунтя в управлінні є сильним фактором розвитку адаптивного спорту у нашій країні.

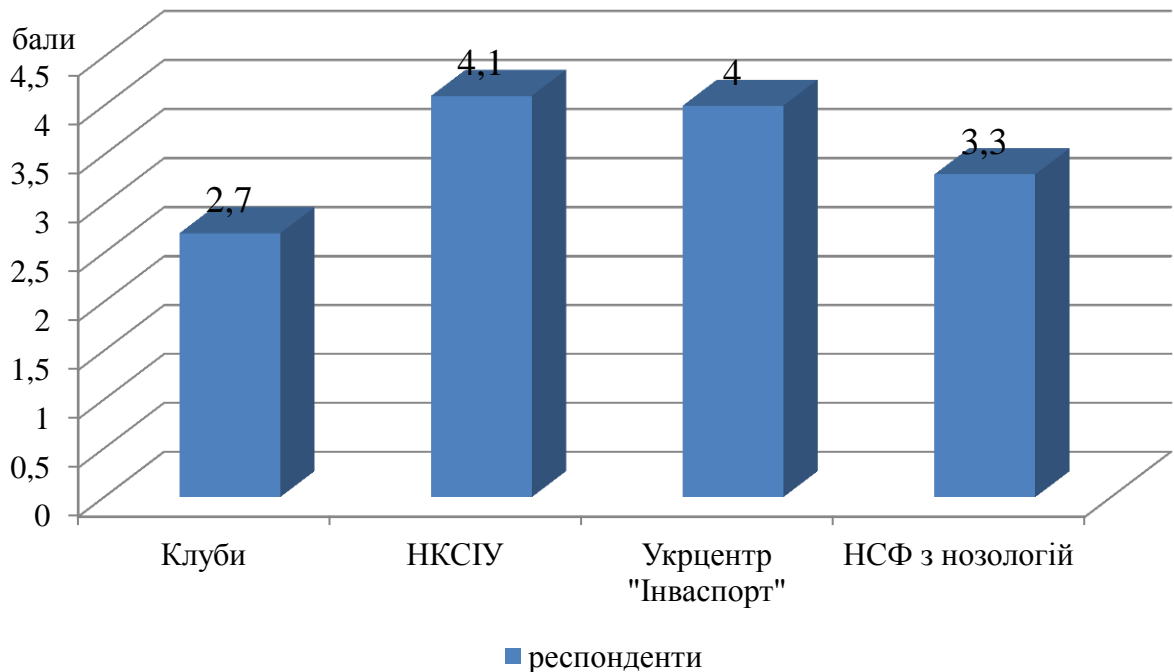

Рис 3.4. Ефективність роботи органів управління фізичною культурою і спортом осіб з інвалідністю (в балах) (n=32)

При детальному аналізі цього питання було зафіксовано, що функціонери рівноцінно оцінюють роботу центрального органу державної влади та всеукраїнського фізкультурно-спортивного об'єднання сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю, науковці віддають перевагу в оцінці діяльності НКСІУ, а тренери-інструктори навпаки Укрцентру «Інваспорт». Звертає на себе увагу те, що робота результатуючих ланок

управління (фізкультурно-спортивні клуби) не знайшла належної оцінки своєї роботи в усіх трьох групах опитуваних.

У сучасній редакції Закону України «Про фізичну культуру і спорт» не міститься визначення «державна політика» і не визначені її основні напрями у сфері. Однак у проєкті галузевого закону [20] закріплено те, що державна політика в сфері фізична культура і спорт визначається Верховною Радою України, а пріоритетами державної політики в сфері мають стати:

- залучення кожного громадянина до фізкультурно-оздоровчої діяльності в навчальних закладах, за місцем проживання, роботи, а також осіб з інвалідністю до фізкультурно-спортивної діяльності та фізичної реабілітації;
- забезпечення розвитку олімпійських, паралімпійських, дефлімпійських та неолімпійських видів спорту шляхом підтримки дитячого, дитячо-юнацького, резервного спорту, спорту вищих досягнень, адаптивного спорту та спорту ветеранів;
- удосконалення нормативно-правового, фінансового, матеріально-технічного, медичного, наукового та інформаційного забезпечення.

Проаналізувавши дані, отримані в ході опитування встановлено, що державна політика адаптивного спорту зорієнтована на впровадження нормативних, правових та регламентуючих документів, так вважають 62% респондентів, й на організацію та проведення фізкультурно-спортивних заходів (56%). Менш за все, на думку опитуваних, сучасна державна політика спрямована на впровадження сучасних технологій діяльності у сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю (28%), реалізацію механізмів соціального захисту осіб з інвалідністю (22%) та на впровадження сучасних технологій управління діяльністю (6%) (табл. 3.1.)

Таблиця 3.1

Сутність державної політики в сфері фізична культура та спорт осіб з інвалідністю (у відсотках) (n=32)

Варіанти орієнтації державної політики	Респонденти			
	Функціонери	Науковці	Тренери-інструктори	Загалом
Впровадження нормативно-правових та регламентуючих документів	61	66	60	62
Впровадження сучасних технологій діяльності у сфері фізична культура і спорт осіб з інвалідністю	11	44	60	28
Впровадження сучасних технологій управління діяльністю	0	11	20	6
Організація та проведення фізкультурно-спортивних заходів	66	33	40	56
Впровадження механізмів соціального захисту осіб з інвалідністю	27	11	0	22

У ході аналізу результатів соціологічного дослідження встановлено, що негативно впливають на розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю наступні фактори: 68 % респондентів вважають, що насамперед недостатність фінансово-економічного забезпечення сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідність впливає на розвиток спортивного руху осіб з інвалідністю. На другому місці недостатня кількість висококваліфікованих кадрів, а саме: тренерів з виду спорту і фізкультурно-спортивних реабілітологів 40 %. Однакову кількість відповідей набрали три фактори: неефективність нормативно-правового забезпечення, недостатнє інформаційне забезпечення, в тому числі реклама, і недостатність та невідповідність потребам матеріально-технічного забезпечення – 31 %. Наступним фактором є недостатня підтримка з боку влади і громадських установ сфери фізична культура та спорт осіб з інвалідністю 21 % і 13 % неефективність засобів використання сучасного менеджменту (табл. 3.2).

Наведені дані характеризують основні позиції, які необхідно вирішувати для ефективного функціонування галузі.

Таблиця 3.2

Фактори, які негативно впливають на розвиток фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю (у відсотках)

Фактор	Респонденти			
	Функціонери	Науковці	Тренери-інструктори	Загалом
Неефективність нормативно-правового забезпечення	44	22	0	31%
Недостатність фінансово-економічного забезпечення	55,5	77,7	100	68%
Недостатність висококваліфікованих кадрів	38,8	55	60%	40%
Недостатність інформаційне забезпечення в тому числі реклами	33,3	44	0%	31%
Неефективність використання засобів сучасного менеджменту	11	11	20%	13%
Недостатність та невідповідність потребам людей з інвалідністю матеріально-технічного забезпечення	38,8	11	40%	31%
Недостатність підтримки з боку влади і громадських установ	38,8	22	11%	21%

Для підвищення якості державної політики в організації спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності осіб з інвалідністю на думку респондентів необхідно застосувати наступні заходи організаційного характеру: збільшення розміру фінансування, необхідного для функціонування центрів по областях з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» та ін. закладів системи (визнали 71% респондентів), сприяти створенню безперешкодного доступу осіб з інвалідністю до споруд спортивного та реабілітаційного призначення та вдосконалити механізм залучення дітей з інвалідністю (по 53 % відповідно), здійснити заходи щодо забезпечення збереження мережі спортивних шкіл для дітей з інвалідністю та сприяти відкриттю відділень для дітей, юнаків та молоді з інвалідністю при дитячо-юнацьких спортивних школах (40 %), сприяти кадровому

забезпеченню функціонування діючих та утворення нових центрів з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, спортивних та реабілітаційних центрів для осіб з інвалідністю 40 % (рис 3.5).

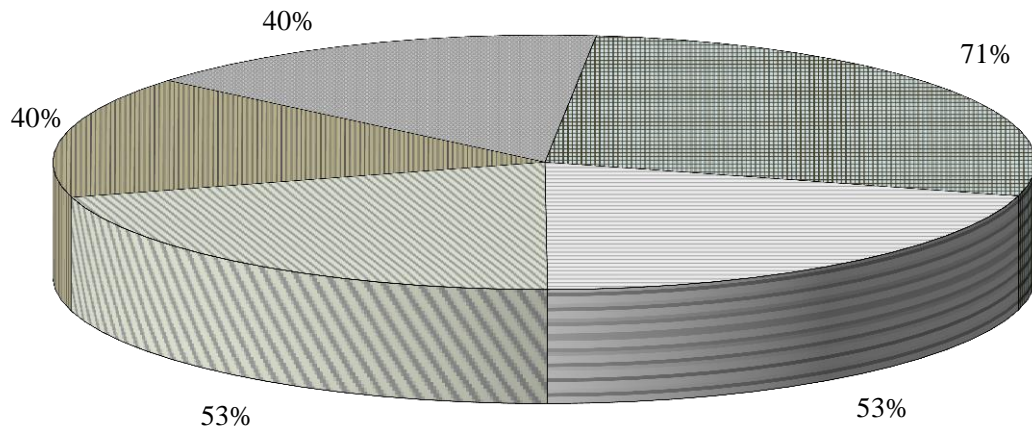

Рис. 3.5. Орієнтації державної політики сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю:

- Збільшення розміру фінансування, необхідного для забезпечення функціонування регіональних центрів з фік осіб з інвалідністю «Інваспорт»;
- Створення безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю до об'єктів фізкультурного та реабілітаційного призначення;
- Вдосконалення механізму залучення дітей з інвалідністю;
- Заходи для збереження мережі ДЮСШ;
- Сприяння кадровому забезпеченню функціонування центрів з фік осіб з інвалідністю.

У ході соціологічного дослідження також визначена думка фахівців різних категорій щодо заходів, які необхідно застосувати для підвищення якості державної політики в організації спортивної та оздоровчо-реабілітаційної діяльності осіб з інвалідністю. Функціонери вважають першочергово необхідно збільшити розмір фінансування, необхідного для функціонування центрів з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю «Інваспорт» 77%, їх думку розділяють науковці 88,8% і тренери-інструктори 60%. Також науковці (88,8%)

й тренери-інструктори (60%) зазначили першочерговим заходом залучення українських воїнів, які отримали поранення під час виконання бойових завдань в зоні Операції Об'єднаних сил (ООС), до фізкультурно-спортивної роботи. Менш важливим заходом фахівці трьох груп вважають є вплив на систематизацію та вдосконалення організаційно-управлінської діяльності у системі спорту осіб з інвалідністю та дотримання єдиних термінологічних визначень основних понять (табл. 3.3.).

Таблиця 3.3

Заходи, які необхідні для підвищення якості державної політики в організації спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності осіб з інвалідністю (у відсотках)

Заходи	Респонденти		
	Функціонери	Науковці	Тренери-інструктори
Систематизація та вдосконалення організаційно-управлінської діяльності у системі спорту осіб з інвалідністю	5,5	0	0
Дотримання єдиних термінологічних понять	0	0	0
Залучення до заходів фізкультурно-спортивної роботи українських воїнів, які отримали поранення під час виконання бойових завдань в зоні АТО	27,8	88,8	60
Збільшення розміру фінансування	77,8	88,8	60
Вдосконалення механізм залучення дітей з інвалідністю до занять фізкультури	50	66,4	55
Здійснення заходів збереження мережі ДЮСШ для дітей з інвалідністю та сприяння відкриттю відділень для дітей з інвалідністю при дитячо-юнацьких спортивних школах	55,5	33,3	0
Сприяння функціонуванню діючих та утворення нових районних та міських центрів з фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю, спортивних та реабілітаційних клубів для осіб з інвалідністю	50	33,3	20
Сприяння безперешкодному доступу для осіб з інвалідністю до спортивних споруд	55,5	77,8	20

Отже, дослідження показало, що основними та першочерговими завданнями державної політики у галузі є фінансове та кадрове забезпечення. В зв'язку із цим можна припустити, що ефективним засобом для вирішення

цих уразливих місць є активізація волонтерської діяльності. Так, як саме завдяки добровільній допомозі відбувається значна економізація фінансів та вирішення недостатності кадрового забезпечення.

3.2. Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності сфери фізичної культури і спорт осіб з інвалідністю

Державна політика в напрямі волонтерської діяльності – це комплекс правових, адміністративних, організаційних та фінансових заходів, з використанням яких держава цілеспрямовано впливає на регулювання відносин, що виникають у волонтерській діяльності в процесі публічного адміністрування [36].

Встановлено три основні групи на які поділяються нормативно-правові акти в сфері волонтерської діяльності (рис. 3.6.).

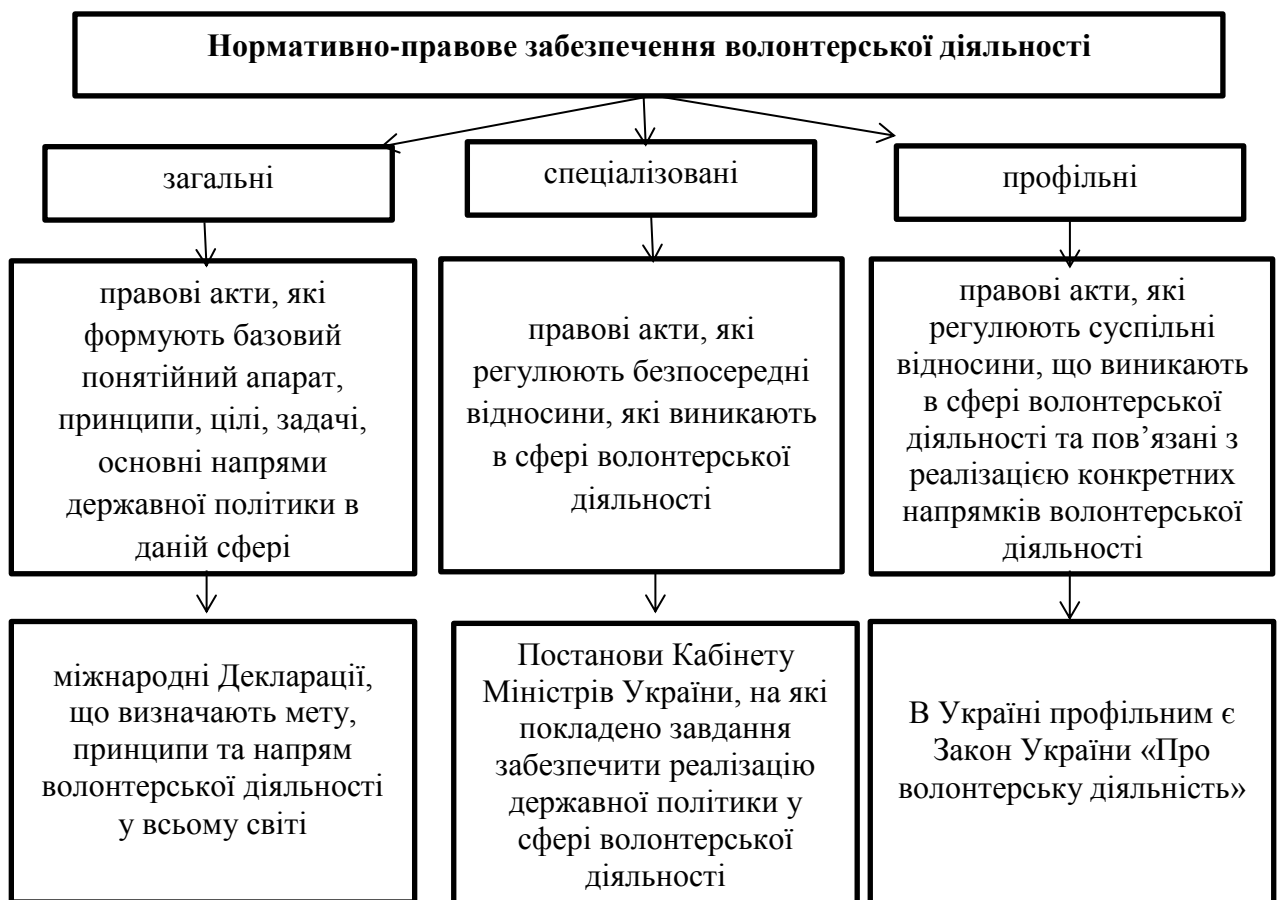

Рис. 3.6. Класифікація нормативно-правових актів волонтерської діяльності

В Україні до квітня 2011 р. була відсутня цілісна законодавча база врегулювання діяльності волонтерів, що завадило послідовному розвитку волонтерського руху в Україні. Роль волонтерства на державному рівні регламентується Конституцією України, Законами України, міжнародними договорами, Розпорядженнями та постановами Президента України, Кабінету міністрів України та іншими нормативно-правовими актами (табл. 3.4). Дані акти базуються на «Загальній Декларації волонтерів» (1990): «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», (21 червня 2001 р.) в якому визначено основні поняття волонтерського руху, напрями державної політики у сфері соціальної роботи з дітьми та молоддю серед яких визначений такий напрям, як сприяння розвитку та підтримки волонтерського руху [22].

Таблиця 3.4

Історичні аспекти формування законодавчої бази волонтерської діяльності у спорті в Україні

Нормативно-правові акти	Дата	Характеристика
Розпорядження Президента України "Про організацію проведення в Україні в 2001 році Міжнародного року волонтерів"	22 березня 2001 р.	У межах акту розроблено заходи, щодо розвитку волонтерського руху в Україні.
Закон України "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю"	21 червня 2001 р.	Визначено поняття волонтерського руху, визначено основні напрями державної політики соціальної роботи з дітьми та молоддю серед яких знайшло закріплення такий напрям як сприяння розвитку та підтримка волонтерського руху.
Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху"	23 квітня 2003 р.	На законодавчому рівні визначено, що волонтером є особа, яка добровільно здійснює неприбуткову, благодійну та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер.
Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг»	10 грудня 2003 р.	Визначені принципи діяльності волонтерів, напрями волонтерської діяльності, які полягають у наданні допомоги у сфері соціальних послуг громадянам, які перебувають у складних життєвих

Продовження таблиці 3.4

		обставинах (інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку зі старістю чи станом здоров'я, відсутність житла або роботи, наслідки стихійного лиха, катастроф тощо); та надання соціальних послуг дітям та молоді, що перебувають у складній життєвій ситуації у зв'язку з інвалідністю, хворобою, сирітством, безпритульністю, малозабезпеченістю, конфліктами і жорстоким ставленням у сім'ї, а також було визначено шляхи надання волонтерської допомоги.
Закон України "Про соціальні послуги"	19 червня 2003 р.	Визначено, основні дефініції волонтерства у спорті. Законодавчо закріплені основні напрями волонтерської діяльності.
Закон України «Про волонтерську діяльність»	19 квітня 2011 р.	Є основним законодавчим актом, що регулює волонтерську діяльність.
Закон України "Про особливості забезпечення громадського порядку та громадської безпеки у зв'язку з підготовкою та проведенням футбольних матчів".	08 липня 2011 р.	Регулюють відносини пов'язані з волонтерською діяльністю під час футбольних матчів.
Наказ "Про затвердження Порядку формування та ведення Реєстру волонтерів антитерористичної операції"	30 січня 2014 р.	Впроваджено реєстр волонтерів антитерористичної операції, що містить інформацію про волонтерів АТО.
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо волонтерської діяльності»	5 березня 2015 р.	Уточняється термінологія, доопрацьовуються напрями волонтерської роботи, конкретизуються обов'язки та права волонтерів, охарактеризуються правові аспекти функціонування структур, що залучають волонтерів.

Також в Україні було проведено різноманітні заходи, пов'язані з популяризацією волонтерської діяльності (Всеукраїнський круглий стіл «Закон України «Про волонтерську діяльність»: сприяння розвитку чи створення перепон?», Міжнародну конференцію «Волонтерство – шлях до благодійності для кожного», Конкурс на кращу програму з корпоративного волонтерства, Міжнародна конференція «Корпоративне волонтерство: 3Д» тощо).

Для оцінки сучасного стану нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності проведено експертне опитування фахівців, які безпосередньо мають відношення до спортивної волонтерської діяльності. З'ясовано, що стан нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності у спорті осіб з інвалідністю частково задовольняє дану складову волонтерської діяльності у спорті (55,56% опитаних), так як існуючі нормативно-правові акти не чітко визначають статус спортивного волонтера, основні положення соціальної значущості спортивного волонтерства та акти щодо визначення прав засновників спортивних волонтерських організацій та їх членів. У зв'язку із цим визначено пріоритетні заходи, які необхідно задіяти органам державної влади для підвищення ефективності волонтерської діяльності в адаптивному спорті, зокрема удосконалення нормативно-правового забезпечення (72,22 % опитаних) з чітким визначенням термінологічних і понятійних характеристик (рис. 3.7).

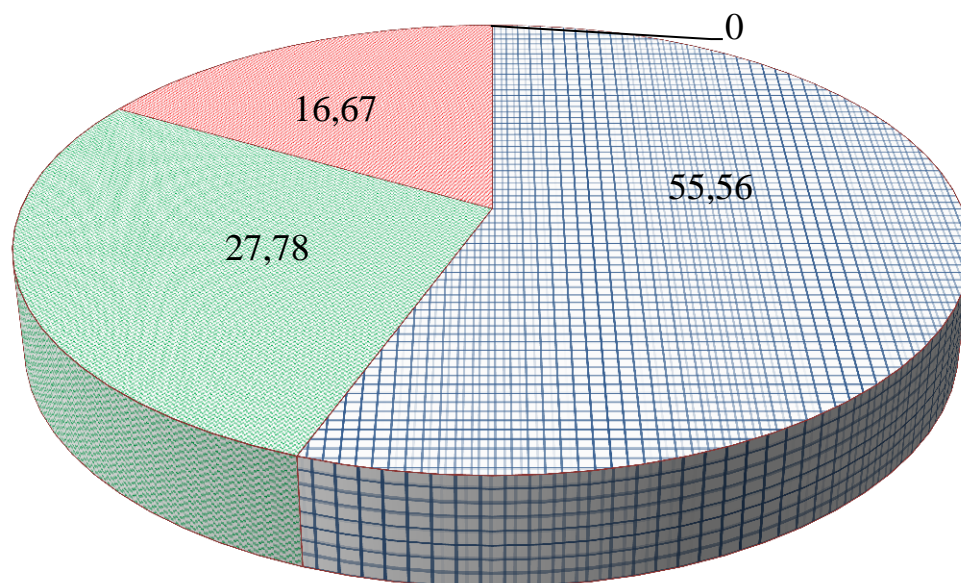

Рис. 3.7. Стан нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності у спорті в Україні:

повністю задовольняє	частково задовольняє
не задовольняє	складно відповісти

Аналізуючи вищевикладене, можна визначити фактори, які вплинули на формування законодавчої бази волонтерства (рис. 3.8).

Рис. 3.8. Фактори, які вплинули на розвиток волонтерства

Отже, затвердження Закону України «Про волонтерську діяльність» вказує на визнання державою волонтерського руху, виводить його на якісно новий рівень, посилює законодавчу базу щодо організації діяльності волонтерів.

3.3. Динаміка розвитку напряму державної політики щодо організації та проведення фізкультурно-спортивної діяльності серед осіб з інвалідністю в Україні

Станом на 2020 р. різними формами фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи в Україні охоплено близько 40 тис. осіб з інвалідністю, серед яких розвиваються 76 видів спорту, у тому числі серед осіб з вадами слуху – 28, вадами зору – 17, ураженнями опорно-рухового апарату – 28, вадами розумового і фізичного розвитку – 3.

Одним із основних завдань Національного комітету спорту інвалідів України та Укрцентру «Інваспорт» станом на 2020 р. є збереження та розвиток мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл для осіб з інвалідністю та збільшення кількості їх вихованців. На даний момент в Україні діють 25 дитячо-юнацьких спортивних шкіл для осіб з інвалідністю; 2 спеціалізовані дитячо-юнацькі школи для осіб з інвалідністю

паралімпійського та дефлімпійського резерву. Разом з цим, станом на 2020 р. функціонує 17 відділень з видів спорту для осіб з інвалідністю у дитячо-юнацьких спортивних школах усіх типів, з яких 2 відкрито протягом звітного періоду, де діти з інвалідністю займалися фізичною культурою і спортом разом зі здоровими однолітками. У дитячо-юнацьких спортивних школах для осіб з інвалідністю та у відділеннях з видів спорту для осіб з інвалідністю у дитячо-юнацьких спортивних школах фізкультурно-спортивною роботою охоплено майже 6 тис. дітей з інвалідністю, з яких: з вадами слуху понад 2 тис. осіб; з вадами зору понад 500 осіб; з ураженнями опорно-рухового апарату майже 2 тис. осіб та вадами розумового і фізичного розвитку понад 800 осіб.

Вже двадцять вісім років поспіль Укрцентр «Інваспорт» спільно з НКСІУ, Міністерством молоді та спорту України та Міністерством соціальної політики України проводить Всеукраїнську спартакіаду серед дітей-інвалідів «Повір у себе». Змагання Спартакіади відбуваються у 4 етапи. На першому етапі проходять масові змагання у навчальних закладах для дітей з інвалідністю та громадських організаціях населених пунктів. На другому етапі - обласні Спартакіади серед дітей з інвалідністю, учнів спортивних, спеціалізованих спортивних шкіл, навчальних закладів, спецшкіл-інтернатів для дітей з інвалідністю, громадських організацій осіб з інвалідністю фізкультурно-спортивної спрямованості. На третьому етапі - Всеукраїнські відбіркові змагання. Завершуються змагання Спартакіади четвертим етапом – фінальними змаганнями. Всього у фінальних змаганнях XXV Спартакіади «Повір у себе» серед дітей з інвалідністю взяло участь 859 дітей з інвалідністю із 14 видів спорту та виборено 1221 медаль, з яких 504 золотих, 411 срібних та 306 бронзових нагород.

Наступним пріоритетним напрямком роботи Укрцентру «Інваспорт» спільно з НКСІУ було забезпечення діяльності національних збірних команд з видів спорту осіб з інвалідністю, їх підготовка та участь у всеукраїнських і міжнародних спортивних змаганнях (рис 3.9).

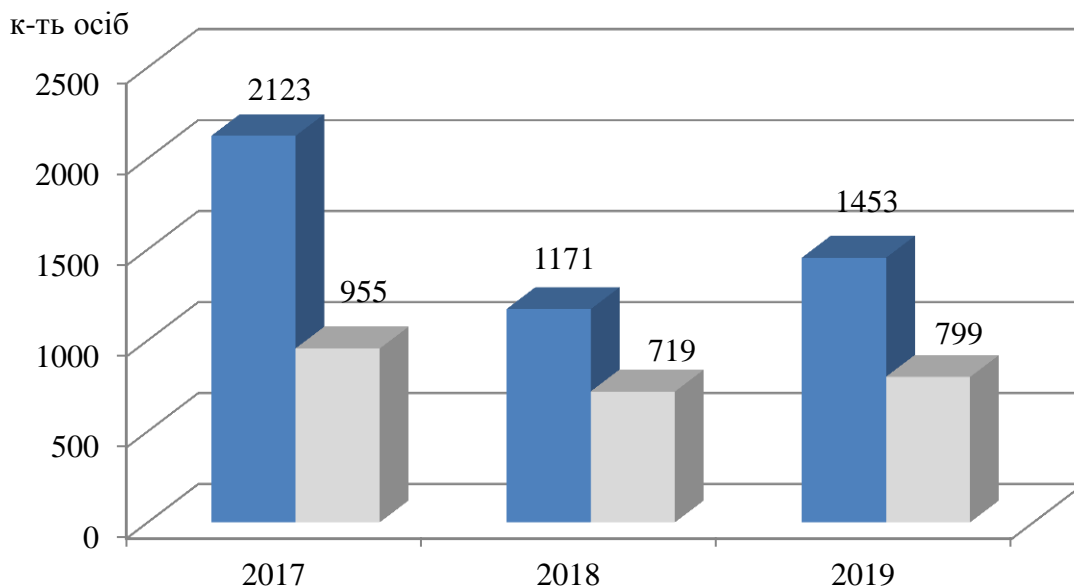

Рис. 3.9. Динаміка кількості спортсменів з інвалідністю, які входять до складу національної збірної команди України:

■ заг.к-т спортсменів ■ основний склад

Протягом 2019 р. українські спортсмени з інвалідністю взяли участь приблизно у 118 всеукраїнських спортивних змаганнях, 300 навчально-тренувальних зборах в Україні, а також у 93 навчально-тренувальних зборах за кордоном, 142 міжнародних спортивних змаганнях (табл. 3.5). Під час заходів організаторами яких виступав Укрцентр «Інваспорт» українськими спортсменами з інвалідністю було здобуто 927 медалей, з яких 338 – золотих, 300 – срібних, 289 – бронзових.

Таблиця 3.5

**Міжнародні та всеукраїнські заходи в яких брали участь
українські спортсмени з інвалідністю протягом 2017-2019 рр.**

Захід	Кількість		
	2017	2018	2019
Міжнародні заходи			
навчально-тренувальні збори за межами України	24	53	92
міжнародні змагання:			
XII зимові Паралімпійські ігри	0	1	0
XIX зимові Дефлімпійські ігри	0	0	1
Літні Дефлімпійські ігри	1	0	0
чемпіонати світу	20	21	34
чемпіонати Європи	12	32	26
Кубки світу	18	21	24
Кубки Європи	2	4	12
міжнародні турніри	19	38	55
Всесвітні шахові Олімпіади		2	
Всеукраїнські заходи			
всеукраїнські спортивні змагання	96	103	118
навчально-тренувальні збори	239	268	330
масові фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи	Понад 950	Понад 960	Понад 800

З метою реалізації норм, визначених Конвенцією ООН про права осіб з інвалідністю, станом на 2020 рік було продовжено роботу щодо проведення реабілітаційно-спортивних заходів для осіб з інвалідністю.

Зазначені заходи проводилися з метою інтеграції осіб з інвалідністю до активного життя у суспільстві, покращення фізичного і функціонального стану та відновлення їх працездатності засобами фізичної культури і спорту. У заходах взяли участь особи з інвалідністю з усіх регіонів України на базі Західного реабілітаційно-спортивного центру НКСІУ (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Всеукраїнські заходи з фізкультурно-спортивної реабілітації для осіб з інвалідністю

Захід	Кількість		
	2017	2018	2019
реабілітаційно-спортивні збори для осіб з інвалідністю	10 зборів 193 осіб з інвалідністю	15 зборів 334 осіб з інвалідністю	19 зборів 362 осіб з інвалідністю
всеукраїнські оздоровчі заходи для осіб з інвалідністю	7 заходів 67 осіб з інвалідністю	6 заходів 53 осіб з інвалідністю	7 заходів 63 осіб з інвалідністю
табори фізкультурно-спортивної реабілітації для осіб з інвалідністю	42 таборів 667 осіб з інвалідністю	44 таборів 700 осіб з інвалідністю	41 таборів 802 осіб з інвалідністю

Важливим завданням Укрцентру «Інваспорт» спільно з НКСІУ залишається проведення фізкультурно-спортивної реабілітації українських воїнів, які отримали інвалідність внаслідок участі в ООС на сході нашої країни в рамках проведення Програми активної реабілітації «Повернення до життя», з метою їх реабілітації та повернення до активного життя у суспільстві.

Протягом 2019 року було проведено 5 таборів для 42 колишніх військовослужбовців та було завершено зазначену Програму.

На регіональному рівні 427 бійців ООС з інвалідністю було залучено до заходів з фізкультурно-спортивної реабілітації, які проводились як на базі Західного реабілітаційно-спортивного центру НКСІУ, так і регіональними центрами «Інваспорт». Наразі, 66 колишніх військовослужбовців з інвалідністю систематично займаються паралімпійськими видами спорту у регіональних центрах «Інваспорт».

Разом з цим, спортсмени з інвалідністю протягом року постійно залучалися до різноманітних заходів, які було організовано та проведено Міністерством молоді та спорту України. Зокрема, у рамках відзначення Дня фізичної культури та спорту на території НСК «Олімпійський» спортсменами національної збірної команди України з видів спорту осіб з інвалідністю було

презентовано види спорту: фехтування на візках та футбол ДЦП. Спортсмени з інвалідністю залучались до урочистих заходів під час проведення Дня Конституції України, Дня Державного прапора України, Дня Незалежності України тощо.

3.4 Значення волонтерської діяльності під час організації і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю

Зростання популярності занять руховою активністю і спортом осіб з інвалідністю, спортивних змагань різного рівня, їх видовишність, комерційна привабливість та соціально-гуманістичне значення обумовлює розвиток адаптивного спорту в Україні.

На сьогоднішній день невід'ємною частиною адаптивного спорту є волонтерська діяльність. Цей факт підтверджують результати соціологічного опитування. Так, сфера фізична культура і спорт, в тому числі адаптивний спорт, в Україні, на думку 44,4% опитаних вкрай потребує залучення волонтерської діяльності до організації та проведення заходів, змагань та тренувальної діяльності. Це обумовлено перш за все економічною (заощадження коштів на організацію і проведення заходів) та соціально-гуманістичною привабливістю. Як наслідок завдяки залученню волонтерської допомоги підвищується рівень організації заходів (змагань) (рис. 3.10).

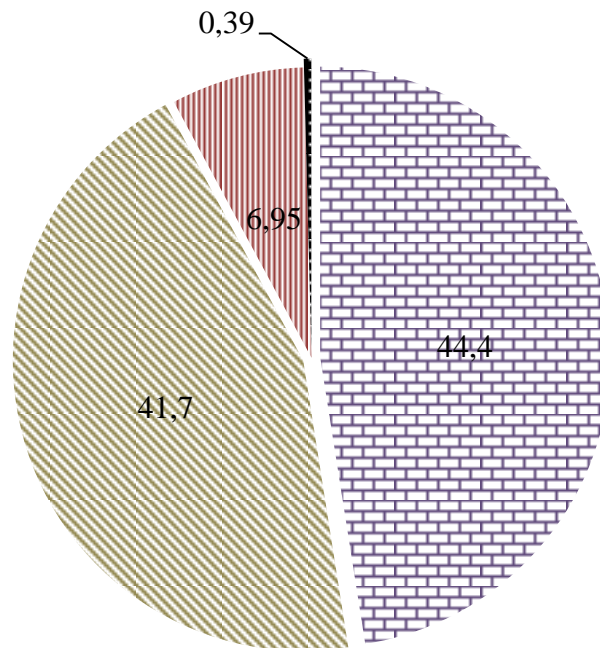

Рис. 3.10. Потреба волонтерської діяльності у спорті:

- ▣ вкрай потребують
- ▤ Потребує
- ▥ Потребує, але не дуже суттєво
- Не потребує

Стан волонтерської діяльності у спорті в Україні на думку експертів знаходиться на середньому рівні, так вважає 44,44 % опитаних.

Для того щоб з'ясувати рівень обізнаності населення щодо ролі волонтерської діяльності у спорті, проведено опитування серед студентів першого та четвертого курсу НУФВСУ, в якому взяли участь 259 респондентів. Результати дослідження, свідчать про те, що 55,98 % респондентів брали участь у заходах спортивного волонтерського руху осіб з інвалідністю, із них 42,07 % на добровільній основі допомагають в тренувальному процесі спортсменів з інвалідністю, 57,93 % допомагали під час організації і проведенні змагань.

Разом з тим, визначено основні мотиви, які спонукають до волонтерської діяльності в спорті. Насамперед це прагнення до позитивних змін у суспільстві (8,1 бала із 10 можливих), відчуття себе потрібним і корисним (7,8 бала), активна громадська позиція (7,8) та набуття досвіду з організації спортивних заходів і змагань, тренувальної діяльності (7,5 бала). Найменш

значними факторами, які спонукають до занять волонтерською діяльністю, на думку експертів, є бажання випробувати себе в різних справах та урізноманітнити своє життя. (табл. 3.7). Слід зазначити, що волонтерська діяльність слугує як чинник самовдосконалення, розвитку професійних навичок, надає можливість знайти нових друзів. Волонтерська діяльність уособлює добровільність і безкорисність, але також вказує на те, що її мотиви не в матеріальному заохоченні, а в задоволенні соціальних і духовних потреб.

Таблиця 3.7

Основні мотиви, які спонукають до волонтерської діяльності в адаптивному спорті (n = 18)

Мотив	Бал з 10 можливих	Ранг
Прагнення до позитивних змін у суспільстві	8,1	I
Відчуття себе потрібним і корисним	7,8	II-III
Активна громадянська позиція	7,8	II-III
Досвід роботи з організації масових спортивних заходів	7,5	IV
Альтруїзм	7,3	V
Нові знайомства	7,2	VI
Набуття нових знань, вмінь та навичок	6,9	VII
Пропаганда здорового способу життя	6,3	VIII
Застосування на практиці своїх моральних і духовних принципів	6,2	IX
Урізноманітнення свого життя	5,7	X
Випробування себе в різних справах	5,2	XI

Аналіз фахової літератури та інформації Інтернет свідчить, що волонтерська діяльність у спорті має різноманітні напрями. Експертне дослідження підтверджує, що спортивні волонтери вкрай необхідні для організації та проведення фізкультурно-оздоровчих заходів і змагань. Насамперед волонтерська діяльність в адаптивному спорті реалізується для підготовки спортивних об'єктів, супроводу спортсменів на спортивному майданчику, участі здорових однолітків у спільних з особами з інвалідністю

заходах. Найменш затребувана волонтерська діяльність, на думку респондентів, при службах передачі інформації, роботі із засобами масової інформації (табл. 3.8)

Таблиця 3.8

Напрями волонтерської діяльності в адаптивному спорті (n = 18)

Напрями діяльності	Бали	Ранг
Підготовка спортивних об'єктів	156	I
Супровід спортсменів на спортивному заході	148	II
Участь здорових однолітків у спільних з особами з інвалідністю заходах	146	III
Міжнародні відносини	145	IV
Волонтерські програми «Спеціальних Олімпіад»	143	V
Медичний супровід	140	VI
Зв'язки з громадськістю	138	VII
Загальне управління (виконання різних адміністративних функцій)	134	VIII
Перекладачі	132	IX
Організація урочистих церемоній	130	X
Транспортне забезпечення	129	XI
Поширення квитків	128	XII
Тренери, інструктори	125	XIII
Служба передачі інформації	117	XIV
Реєстрація спортсменів і команд	108	XV
ЗМІ	104	XVI

Отже, можна припустити, що особливістю напрямів волонтерської діяльності в адаптивному спорті є створення перш за все належних умов для спортсменів з інвалідністю, сприяння їх безперешкодному доступу до тренувальних занять і виступів на змаганнях.

У ході експертного дослідження підтверджено основні фактори, які негативно впливають на волонтерську діяльність в адаптивному спорті. Перш за все, постає кадрова проблема, дефіцит кваліфікованих волонтерів, які володіють навиками роботи зі спортсменами з інвалідністю, що

насамперед стосується функціонування руху Спеціальних Олімпіад, який абсолютно залежить від різноманітних волонтерських програм. Соціально-економічні та правові фактори також віднесені експертами до провідних, так як існуюче нормативно-правове забезпечення діяльності не охоплює всіх аспектів діяльності спортивних волонтерів (табл. 3.9). Тому ці аспекти постають першочерговими завданнями для вирішення і підвищення якості волонтерської діяльності.

Таблиця 3.9

Основні проблеми волонтерської діяльності в адаптивному спорті

Фактор	Бали	Ранг
Кадрові, дефіцит кваліфікованих волонтерів	164	I
Соціально-економічні	156	II
Правові	136	III
Інформаційні	132	IV
Низький рівень толерантності населення України	121	V
Державні	120	VI-VII
Низька популярність волонтерської діяльності	120	VI-VII
Гуманістичні	112	VIII
Урегулювання часу і місця для проведення тренувань	84	IX

Для підвищення ефективності функціонування волонтерського руху в адаптивному спорті необхідно насамперед розроблення спеціальних програм з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для волонтерської діяльності в адаптивному спорті, навчальних інформаційних матеріалів, наочних посібників, а також необхідно створення волонтерських центрів в регіонах. Це пояснюється тим, що кадрові проблеми є найбільш значними і для ефективною та неперервної волонтерської допомоги в адаптивному спорті, необхідні спеціалісти, які будуть володіти необхідною

інформацією для роботи із цією категорією населення, а це можливе за рахунок регулярного навчання та перепідготовки кадрів (табл. 3. 10.)

Таблиця 3.10

**Основні заходи, необхідні для ефективного функціонування
волонтерського руху**

Заходи	Бали	Ранг
Розробка спеціальних програм з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для волонтерської діяльності в адаптивному спорті	168	I
Організація волонтерських центрів в регіонах країни	151	II
Розробка навчальних програм, підготовка методичних та інформаційних матеріалів, наочних посібників	137	III
Пропаганда волонтерства в освітніх закладах	136	IV
Розвиток міжнародного співробітництва з провідними міжнародними волонтерськими організаціями	133	V
Вдосконалення системи обміну інформацією щодо залучення населення до волонтерської діяльності	132	VI
Суспільна підтримка волонтерського руху	123	VII
Просвітницька робота та залучення населення до волонтерської діяльності	109	VIII
Об'єднання зусиль громадських та державних організацій для розвитку волонтерства в країні	115	IX

Підсумовуючи вищезгадане, можна припустити, що спортивна волонтерська діяльність в адаптивному спорті, на даному етапі розвитку суспільства, коли відбувається перепрофілювання освіти з акцентуванням на людиноцентризм і розвиток особистості, відродження гуманістичних традицій, може стати одним з пріоритетних напрямів підготовки фахівців.

Висновки до розділу 3

1. У ході соціологічного дослідження підтверджена думка Європейських експертів про те, що система управління в Україні є ефективною і спорт осіб з інвалідністю розвивається на високому рівні. За результатами анкетування встановлено, на думку переважної більшості респондентів, що державна політика реалізується через впровадження

нормативно-правових та регламентуючих документів й організацію і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю.

2. За допомогою низки соціологічних досліджень розкрито організаційно-управлінські аспекти сфери фізична культура і спорт, зокрема адаптивного спорту в нашій країні, що полягають: у створені дій та заходів, необхідних для заохочення кожного громадянина до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, забезпечення розвитку масового спорту та спорту вищих досягнень, й удосконалення нормативно-правового, матеріально-технічного, фінансового, кадрового, наукового, медичного та інформаційного забезпечення.

3. За допомогою аналізу фахової літератури та статистичних даних порівняли динаміку розвитку спорту осіб з інвалідністю в Україні протягом (2017 – 2019 рр.) Відмітили рівень зростання популярності даного напрямку спорту. Визначили, що для якісного функціонування адаптивного спорту, велике значення має волонтерська діяльність. За допомогою експертного опитування підтвердили значення, напрями, проблеми і фактори, необхідні для ефективного функціонування волонтерської діяльності під час тренувального процесу та організації і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю.

РОЗДІЛ 4

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІСТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АДАПТИВНОМУ СПОРТІ

4.1. Сучасний стан готовності українського суспільства до соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.

Одним з головних ознак громадянського суспільства є наявність в ньому розвиненого добровільного руху. У дослідженнях низки науковців волонтерство розглядається як спосіб побудови громадянського суспільства (О. Конт, П. Сорокин, Э. Дюркгейм та ін). Цей рух відіграє важливе значення у виконанні соціально-гуманістичних проєктів та є важливим засобом реалізації державних програм щодо соціально-гуманістичної роботи з населенням. Ця інформація підтверджується даними соціологічного опитування (рис 4.1).

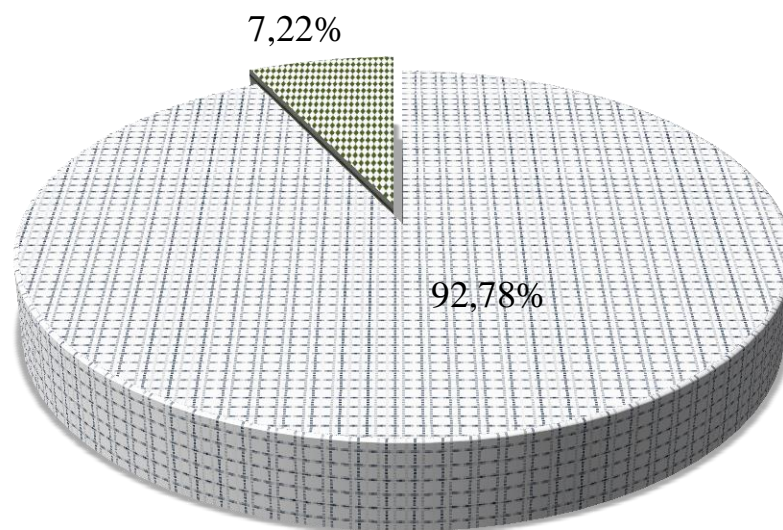

Рис 4.1. Важливість залучення волонтерів до соціальних заходів (n=259):

■ так ■ ні

У ході соціологічного опитування серед студентів перших та четвертих курсів Національного університету фізичного виховання і спорту України

проаналізовано ставлення суспільства до осіб з інвалідністю. Визначено, що погляди студентів першого та четвертого курсу співпадають щодо ознак, які описують людину з інвалідністю. Насамперед студенти вважають осіб з інвалідністю сильними духом, так як вони живуть із цим (75,8% опитаних), і в той же час вважають осіб з інвалідністю рівноцінними членами, які не відрізняються від здорових громадян (64,5 опитаних). Найменша кількість респондентів характеризують їх самотніми (35,1% опитаних) та нещасними (33,2% опитаних) (рис. 4.2). Отже, дана інформація свідчить про толерантне ставлення студентської молоді до осіб з інвалідністю. Про готовність суспільства до соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.

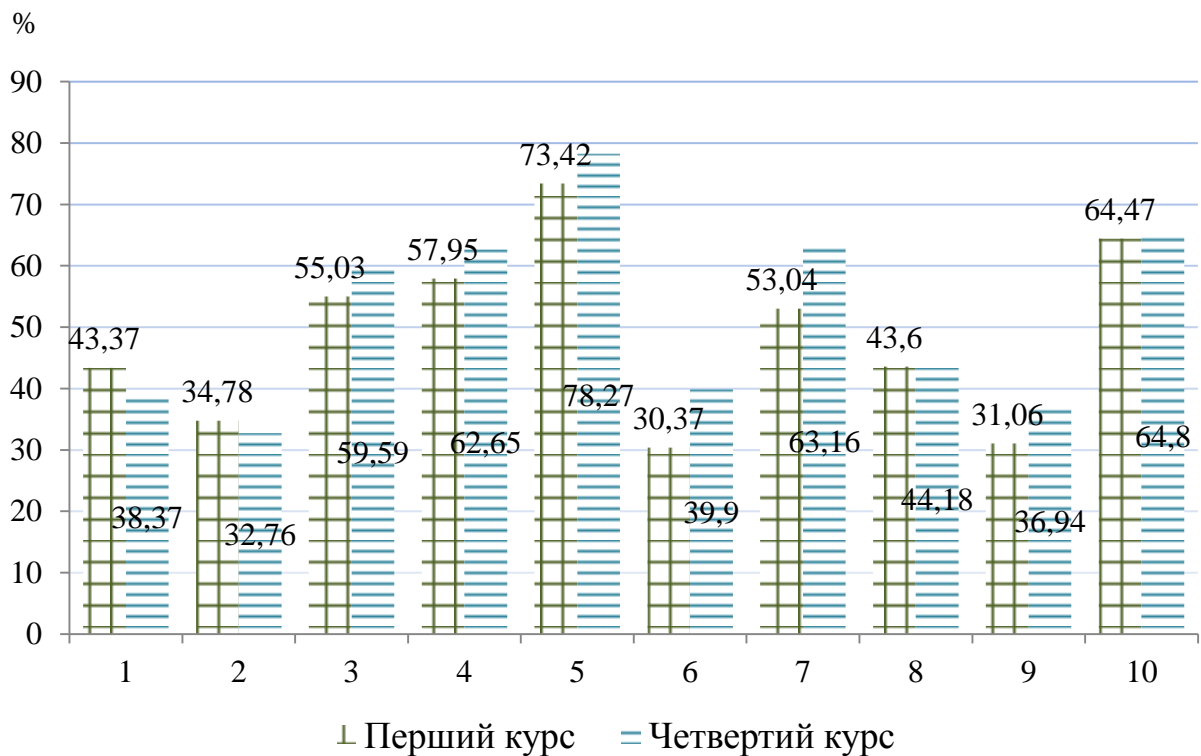

Рис. 4.2. Ознаки, які описують людину з інвалідністю (n=259):

1. Жалість;
2. Замучена;
3. Людина з вадами здоров'я;
4. Обмежені можливості;
5. Сильна духом, бо живе з цим;
6. Самотня;

7. Не винна;
8. Неповноздатна;
9. Нещасна;
10. Така, як ми.

Важливо відмітити, що опитуванні, оцінюючи відчуття, які виникають коли вони бачать спортсмена з інвалідністю, співпадають із попереднім аналізом. Виявлено, що першочерговими емоціями стосовно спортсмена з інвалідністю є розуміння його сили духу (83,4% респондентів), що ці спортсмени мають надзвичайні зусилля (75,6% респондентів). Також студенти четвертого курсу виділили, що відчувають гордість за цю людину (58,1% респондентів четвертого курсу). Найменші емоції, зазначили респонденти, викликають вдячність (28,9% опитаних) та визначення спортсменів з інвалідністю справжніми героями (27,4% опитаних) (рис. 4.3).

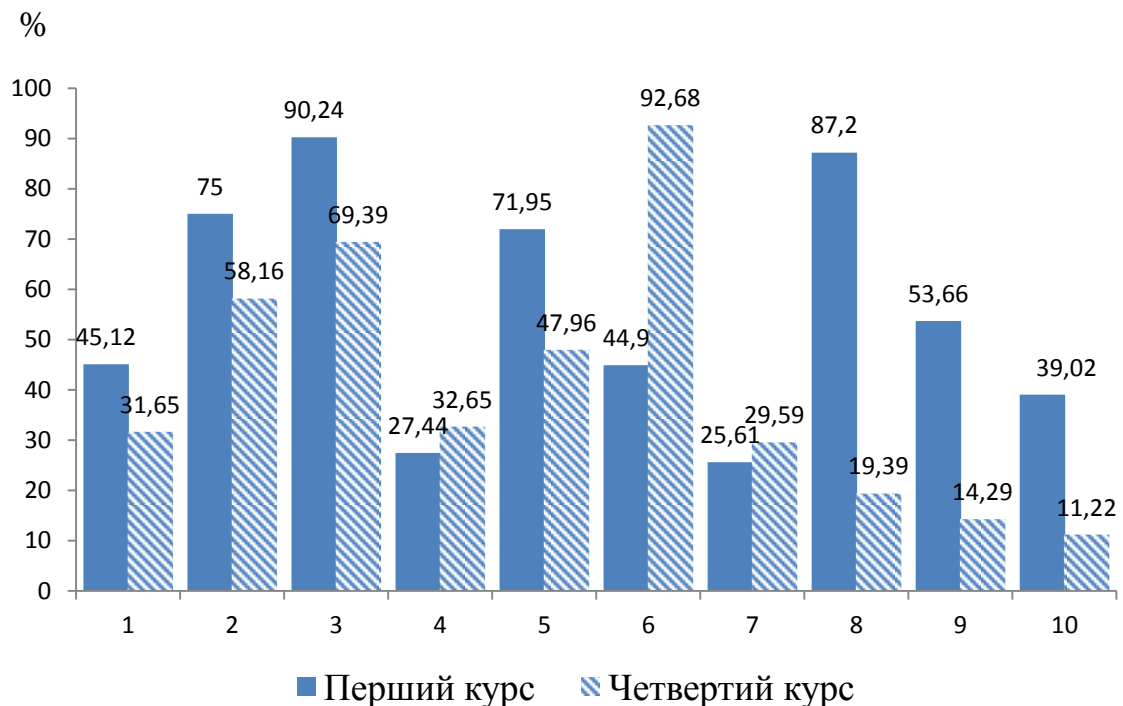

Рис. 4.3. Емоції, які пов'язані зі спортсменами з інвалідністю (n=259):

1. Співчуття;
2. Гордість за цю людину;
3. Сила духу;
4. Приклад для наслідування;

5. Рівні права і можливості;
6. Надзвичайні зусилля;
7. Справжні герої;
8. Гучні спортивні перемоги;
9. Несправедливість;
10. Вдячність.

Аналізуючи становище спортсменів з інвалідністю в суспільстві та значення вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» на студентську молодь, у ході дослідження порівнювалось ставлення студентів першого курсу, які не обізнані зі специфікою виникнення та розвитку адаптивного спорту у світі та Україні, зі студентами, які опанували дисципліну «Адаптивний спорт» в Національному університеті фізичного виховання і спорту України. Дослідження показало, що студенти першого курсу характеризують спортсменів з інвалідністю насамперед, як особистість з грандіозною силою духу (90,2% опитаних), ототожнюють їх із значними гучними перемогами (87,2%). Відмітили, що відчують гордість за цих людей (70%), за те, що вони змогли реалізувати себе через спорт. У той же час, як студенти четвертого курсу першочергово відмітили, що спортсмени з інвалідністю прикладають надзвичайні зусилля (92,6%) для того, щоб досягти високих результатів. Розуміючи специфіку спорту вищих досягнень, студенти четвертого курсу аналізують дане питання не з емоційної сторони і кінцевого результату «медаль», а оцінюють шлях, який подолали спортсмени, їх наполегливість і важку працю, адже тренувальна діяльність у спорті вищих досягнень побудовану на максимальних зусиллях, часто йдучи на ризик отримання супутніх, або ускладнення існуючих захворювань, заради перемоги.

Варто виокремити, що студенти четвертого курсу вище оцінюють такі характеристики, як приклад для наслідування (34,6%) і справжні герої (29,5%) на відміну від перших, які в свою чергу високо оцінюють несправедливість та вдячність. Знову ж відмічається наділення

першокурсниками характеристик спортсменам з інвалідність, емоційною складовою.

Студенти першого курсу, зазначили що коли бачать спортсменів з інвалідністю вони відчують несправедливість (87,2%), натомість ця характеристика оцінена студентами четвертого курсу доволі низько (19,3%). Це свідчить про обізнаність четвертокурсників із життям цих спортсменів, їх можливостями і визнання їх рівноцінними членами суспільства, які не потребують жалості та співчуття.

З огляду на вищезазначене, можна зауважити, що вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» формує бачення у студентів, реальної картини шляху спортсменів з інвалідністю та забезпечує подальшу гуманістичну еволюцію соціуму в цілому.

4.2. Комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті.

Досліджуючи сучасний стан розвитку спортивного волонтерського руху як чинника розвитку адаптивної фізичної культури та гуманізації суспільства, визначено проблеми, які негативно впливають на розвиток адаптивного спорту (рис. 4.2).

Рис. 4.2. Основні проблеми волонтерської діяльності в адаптивному спорті

Для вирішення проблемних питань та підвищення ефективності реалізації волонтерської діяльності в адаптивному спорті на національному рівні, відповідно до результатів дослідження з теми наукової роботи доцільна була б розробка програми дій щодо розвитку волонтерської діяльності у спорті, зокрема у адаптивному. Яка б була спрямована на забезпечення системного підходу до організації волонтерської діяльності і в наступності системного навчання спортивних волонтерів. Запровадження державних стандартів і установа контролю за якістю надання волонтерської діяльності у спорті.

Зокрема, для вирішення основних факторів, які негативно впливають на волонтерську діяльність запропоновано комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності у адаптивному спорті (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**Комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності в
адаптивному спорті**

Проблеми	Заходи
Інформаційні	Пропаганда волонтерської діяльності у спорті, роз'яснювальна робота серед школярів, студентів, молоді щодо соціально-гуманістичної важливості цієї діяльності та мотивація залучення до волонтерської діяльності.
Соціально-економічні (низький рівень доходів населення, ускладнює використання вільного часу для громадської роботи)	<p align="center">З боку держави: створення умов, для підвищення якості життя населення.</p> <p align="center">Зі сторони населення: раціональне розподілення вільного часу, із обов'язковим виділенням незначного відсотку часу для громадської роботи.</p> <p align="center">Зі сторони роботодавців: виділення незначного часу (наприклад декілька годин на місяць) для волонтерської діяльності, тобто кожна організація закріплює за собою дитячий будинок, клуб де займаються особи з інвалідністю і інші заклади., і працівники, у визначений час, мають можливість займатися волонтерською діяльністю, тобто систематично на громадських засадах займаються фізкультурно-оздоровчою руховою активністю і спортом.</p>
Правові	<p align="center">1. Удосконалення нормативно-правової бази волонтерської діяльності.</p> <p align="center">2. Розробка юридичних норм та механізмів захисту і стимулювання волонтерської діяльності.</p>
Державні	Розвиток і пропаганда волонтерської діяльності на рівні держави, яке в свою чергу підвищить її цінність і буде слугувати мотивацією до суспільної діяльності. З боку владних структур, розробка програм залучення, об'єднання, підтримки волонтерської діяльності. Заохочення молоді зі сторони державних органів влади різноманітними програмними заходами (проведення конкурсу на кращий навчальний заклад, який приймає участь у різноманітних волонтерських заходах).

Продовження таблиці 4.1

	Об'єднання зусиль громадських та державних організацій, щодо організації та вдосконалення розвитку волонтерства в країні.
Кадрові	<p>1. Розробка нових методів мотивації до залучення волонтерів, особливо спортивних психологів, фармакологів, медиків.</p> <p>2. Для підвищення рівня якості волонтерської допомоги створення єдиної систематичної школи по навчанню волонтерів, підвищення їх кваліфікації.</p>
Гуманістичні	Підвищувати рівень цивілізованості суспільства в різноманітних соціальних роликах, фільмах, сприяти розвитку волонтерської діяльності, як тренду для молоді і дорослого населення.
Урегулювання часу і місця для проведення тренувань	Виділення освітніми закладами (школи, ЗВО тощо) безкоштовно час для занять фізичною культурою і спортом осіб з інвалідністю спільно із здоровими однолітками
Непропорційність фінансування масового адаптивного спорту та спорту вищих досягнень	Збільшити розмір фінансування, необхідного для забезпечення функціонування розвитку масового спорту, в тому числі коштів, передбачених на організацію масових заходів, для підвищення якості проведення цих заходів.
Неадаптованість більшості спортивної інфраструктури масового адаптивного спорту та наявність високоякісних спортивних баз для підготовки спортсменів спорту вищих досягнень	Сприяти безперешкодному доступу осіб з інвалідністю до об'єктів фізкультурно-спортивного призначення (заняття масовою фізичною культурою і спортом)

Задля підвищення якості волонтерської діяльності також необхідно:

1. Сприяти функціонуванню діючих і утворення нових волонтерських центрів;
2. Забезпечити співробітництво з провідними міжнародними волонтерськими організаціями;

3. Налагоджувати контакти з волонтерськими організаціями по всьому світу.
4. Створити єдину школу навчання волонтерів у країні, із регіональними центрами за областями;
5. Сприяти розвитку технологій ІТ-волонтерства (розробка різноманітних програм по навчанню волонтерської діяльності, створення програм тренування для осіб з інвалідністю, створення бази даних онлайн тренерів, які на громадських засадах проводитимуть онлайн тренування тобто особи з інвалідністю, в незалежності від місця проживання і територіального знаходження, можуть займатися руховою активністю та спортом під наглядом онлайн тренера та отримувати безкоштовно онлайн консультації.
6. Забезпечити проведення на високому організаційному рівні масові спортивні заходи та змагання серед осіб з інвалідністю.

Висновки до розділу 4

1. Аналіз соціологічного опитування показав, що 92,7% опитаних вважають спортивну волонтерську діяльність в адаптивному спорті актуальною на сьогодні, особливо це стосується руху Спеціальних Олімпіад.
2. Соціальне значення волонтерської діяльності в адаптивному спорті полягає в тому, що громадська підтримка підвищує імідж змагань та заходів. Із залученням волонтерів з'являються нові інтелектуальні ресурси, збільшується кількість людей, які розуміють специфіку адаптивного спорту, привертається увага суспільства до проблем з якими стикаються спортсмени з інвалідністю. Здійснення добровільної діяльності призводить до формування у волонтерів здатності бути толерантними та гуманістичними. Водночас, порівняно ставлення студентів першого курсу, які не обізнані зі специфікою виникнення та розвитку адаптивного спорту у світі та Україні, зі студентами, які опанували дисципліну «Адаптивний спорт». Визначено що вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» формує бачення у студентів,

реальної картини шляху спортсменів з інвалідністю та забезпечує подальшу гуманістичну еволюцію соціуму в цілому.

3. У відповідності до визначених, за допомогою експертного опитування, проблем, які негативно впливають на волонтерську діяльність, рекомендовано комплекс заходів щодо розвитку цієї діяльності у адаптивному спорті. Для вирішення інформаційних проблем рекомендовано: проводити роз'яснювальну роботу серед школярів, студентів, молоді щодо соціально-гуманістичної важливості цієї діяльності та мотивація залучення до волонтерства. Визначена необхідність розробки юридичних норм та механізмів захисту і стимулювання волонтерської діяльності, для вирішення правових проблем. Рекомендовано з боку владних структур розробити програми залучення, об'єднання та підтримки волонтерської діяльності. Підвищувати рівень цивілізованості суспільства різноманітними соціальними роликами, фільмами, сприяти розвитку волонтерської діяльності, як тренду серед молоді та дорослого населення. Сприяти кадровому залученню високоякісних спеціалістів, особливо спортивних психологів, фармакологів, медиків та ін.

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

У даному розділі проведено узагальнення результатів власного дослідження та теоретичного аналізу. У процесі магістерської роботи було отримано три групи даних: результати, які підтверджують, доповнюють та є абсолютно новими.

Дослідження дає підстави стверджувати, що волонтерська діяльність широко розвинена у світі і розглядається як глобальний процес об'єднання суспільства. Добровільний рух пройшов довгий шлях розвитку, починаючи з 1859 р. створення «Червоного Хреста» – організація, яка на добровільних засадах надає медичну допомогу полоненим та пораненим і по сьогоднішній час має багаті традиції та історію. Активізація волонтерського руху у світі сприяло прийняттю Загальної Декларації волонтерів, 14 вересня 1990 р. в Парижі. Згідно з Декларацією, волонтерська діяльність розглядається як елемент соціального, культурного, економічного та екологічного розвитку. Добровольці відіграють важливу роль у підвищенні загального рівня добробуту країн, сприяють демократизації суспільства та зміцненню миру [4, 26, 29,34].

Аналіз історії становлення та розвитку волонтерства [36, 41, 58,67] дав можливість виділити такі етапи його формування:

- зародження волонтерства;
- формування волонтерського руху;
- розвиток волонтерства миротворців;
- розподілення за напрямками волонтерства (соціальне, культурне, спортивне, екологічне тощо);
- активне поширення волонтерської діяльності в Україні та світі.

З проголошенням незалежності України, волонтерська діяльність підтримана суспільством, та починаючи з 1992 р. з'являються перші

волонтери. В 1999 р. зареєстровано перше волонтерське об'єднання – Всеукраїнський громадський центр «Волонтер». Найбільш значного розвитку волонтерство в Україні, набуло в 2014 р. Під час Революції Гідності та військових подій, що відбулися на сході країни.

Паралельно із розвитком соціального волонтерства, на сьогоднішній час все популярнішим стає спортивне волонтерство. На сьогодні жодна велика спортивна подія не проходить без участі добровільних помічників. Зокрема для проведення Олімпійських ігор-2020 в Токіо, планувалось залучити не менше 90 тис. добровільних помічників.

Наймасовішим спортивним волонтерським проєктом в історії України є Євро-2012. За офіційними даними, на цей захід було залучено близько 30 тис. волонтерів.

Вищевикладені дані свідчать актуальність даного руху у спорті.

Аналіз літературних джерел та інтерпретація отриманих даних, дала можливість порівняти різні точки зору щодо поняття «спортивний волонтер» та визначити термін, який найбільш доцільно описує це поняття. Отже, спортивний волонтер – це особа, яка має фахову підготовку чи спортивну кваліфікацію у цій галузі і здійснює професійно-спортивну діяльність на добровільних засадах.

Дані сучасних авторів (Бондаренко З.П., Журавель Т.В, 2012 р.; Левків В., Макуц Т., 2013 р. Петренко І.В., 2018) дають можливість визначити структурні компоненти спортивного волонтерства: суб'єкт, об'єкт, мету, мотивацію, засоби, дії. У дослідженнях зазначених науковців спортивний волонтер розглядається – суб'єктом, об'єктом є спортивне змагання, мета – надання безкоштовної допомоги для підвищення якості проведення заходів та змагань, засобами виступають знання, вміння та навички, а під діями слід розуміти види волонтерської діяльності, напрями, функції, результат та оцінка діяльності спортивних волонтерів.

Завдяки аналізу даних соціологічного опитування з'ясовано обізнаність студентів стосовно сучасного волонтерського руху та порівняно ставлення

студентів першого курсу, які не обізнані зі специфікою виникнення та розвитку адаптивного спорту у світі та Україні, зі студентами, які опанували дисципліну «Адаптивний спорт» в Національному університеті фізичного виховання і спорту України. Дослідження показало, що першокурсники сприймають спортсменів з інвалідністю із емоційної сторони, ототожнюючи їх із справжніми героями, визначають як особистість із грандіозною силою волі, вважають прикладом для наслідування і співставляють із гучними спортивними перемогами. В той же час, студенти четвертого курсу першочергово відмітили, що спортсмени з інвалідністю прикладають надзвичайні зусилля для того, щоб досягти високих результатів. Розуміючи специфіку спорту вищих досягнень, студенти четвертого курсу аналізують дане питання не з емоційної сторони і кінцевого результату «медаль», а оцінюють шлях, який подолали спортсмени, їх наполегливість і важку працю, адже тренувальна діяльність у спорті вищих досягнень побудована на максимальних зусиллях, часто йдучи на ризик отримання супутніх або ускладнень існуючих захворювань, заради перемоги. На нашу думку, вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» формує бачення у студентів реальної картини шляху спортсменів з інвалідністю та забезпечує подальшу гуманістичну еволюцію соціуму в цілому.

Набули подальшого розвитку дані щодо залучення добровільних помічників до волонтерського руху, їх мотивації до цієї діяльності. За допомогою експертного опитування визначено основні мотиви, які спонукають до волонтерської діяльності студентську молодь. Насамперед це прагнення до позитивних змін у суспільстві, відчуття себе потрібними та корисними. Слід зазначити, що волонтерська діяльність слугує як чинник самовдосконалення, розвитку професійних навичок, надає можливість знайти нових друзів.

У ході експертного дослідження підтверджено основні фактори, які негативно впливають на волонтерську діяльність в адаптивному спорті. Перш за все, постає кадрова проблема, дефіцит кваліфікованих волонтерів,

які володіють навиками роботи зі спортсменами з інвалідністю. Соціально-економічні та правові фактори також віднесені експертами до провідних, так як існуюче нормативно-правове забезпечення діяльності не охоплює всіх аспектів діяльності спортивних волонтерів.

У відповідності до визначених проблем функціонування волонтерської діяльності у спорті, вперше було розроблено комплекс заходів, які необхідно застосовувати для подальшого розвитку волонтерської діяльності у адаптивному спорті. Зокрема, запропоновано розробку програми дій щодо розвитку волонтерської діяльності у спорті, в тому числі і адаптивному.

Таким чином, у ході дослідження отримано данні, які підтверджують, доповнюють результати досліджень інших авторів і дослідників, і ті, що являються новими даними:

Підтверджено: наявні наукові думки, щодо ролі спортивного волонтерства та його соціального значення (І.В. Петренко, 2018; І.О. Когут, 2016; Н.А. Вайнілович, 2012; Р.Х. Вайнола, 2008; О.В. Безпалько, 2007; А.Й. Капська, 2002).

Доповнено: чинники мотивації до волонтерської діяльності (Н.М. Комарова, 2002; О.Г. Карпенко, 2015); теоретичні дані щодо становлення та функціонування волонтерської діяльності адаптивного спорту (І.О. Когут, 2010; Е. Антипова, 2016; А.С. Махов, 2011; Т.П. Бегидова, 2019);

дані щодо напрямів діяльності спортивного волонтерства (В. Левків, 2013; Т.Л. Лях, 2010); дані щодо факторів, які негативно впливають на функціонування адаптивного спорту (І.О. Когут, 2016; І.В. Петренко, 2018; А.С. Бондар 2010, 2015, 2016; Т. Макуц, 2013; К.І. Левків, 2013).

У роботі вперше: обґрунтовано організаційно-управлінські основи функціонування волонтерської діяльності адаптивного спорту; визначено вплив вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» на формування толерантного та гуманістичного суспільства; розроблено комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті.

Отримані результати дозволили досягти поставленої мети магістерської роботи, а саме: визначити вплив організаційно-управлінських та соціально-гуманістичних засад волонтерської діяльності в адаптивному спорті на формування толерантного суспільства України.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволив встановити, що для ефективного функціонування і розвитку адаптивного спорту, важливе місце займає волонтерська діяльність. Так як це економія бюджету змагань, адже витрати на волонтерів мінімальні, по-друге, волонтерство – ефективний метод взаємодії великих груп людей, їх громадянської участі та корисної діяльності, по-третє – залучення волонтерів дозволяє досягти високої якості організації змагань, що забезпечується завдяки кваліфікованій допомозі підготовлених помічників, вмотивованих соціально значущим і цікавим процесом. В Україні цей рух також активно розвивається, хоча має низку проблем: інформаційні, соціально-економічні, правові, державні, кадрові, гуманістичні.

2. Спортивна волонтерська діяльність у нашій державі ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості. Волонтерська діяльність у спорті містить такі основні структурно-змістові компоненти, як: об'єкт – спортивні змагання, суб'єкт – спортивні волонтери, мета – надання безоплатної допомоги, засоби – спеціальні вміння та навички, дії – тобто, функції, які виконують волонтери, та результат як оцінка діяльності спортивних волонтерів.

3. Аналіз організаційно-управлінських аспектів волонтерської діяльності адаптивного спорту свідчить, що система управління в Україні є ефективною і спорт осіб з інвалідністю розвивається на високому рівні. За результатами анкетування встановлено, що на думку переважної більшості респондентів, державна політика реалізується через впровадження нормативно-правових та регламентуючих документів й організацію і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю. За допомогою низки соціологічних досліджень розкрито організаційно-

управлінські аспекти сфери фізична культура і спорт, зокрема адаптивного спорту в нашій країні, що полягають у створенні дій та заходів, необхідних для заохочення кожного громадянина до фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності, забезпечення розвитку масового спорту та спорту вищих досягнень й удосконалення нормативно-правового, матеріально-технічного, фінансового, кадрового, наукового, медичного та інформаційного забезпечення.

4. За результатами аналізу фахової літератури та статистичних даних щодо динаміки розвитку адаптивного спорту в Україні за період 2017 – 2019 рр. визначено рівень зростання популярності даного напрямку спорту. З'ясовано, що для якісного функціонування адаптивного спорту велике значення має волонтерська діяльність. За допомогою експертного опитування підтвердили значення, напрями, проблеми і фактори, необхідні для ефективного функціонування волонтерської діяльності під час тренувального процесу та організації і проведення фізкультурно-спортивних заходів серед осіб з інвалідністю, а саме: проводити роз'яснювальну роботу серед населення щодо соціально-гуманістичної важливості цієї діяльності та мотивація до волонтерства; розробити юридичні норми та механізми захисту і стимулювання волонтерської діяльності; з боку владних структур розробити програми залучення, об'єднання та підтримки волонтерської діяльності; підвищити рівень цивілізованості суспільства соціальними роликami, фільмами, сприяти розвитку волонтерської діяльності, як тренду серед молоді та дорослого населення; сприяти залученню високоякісних спеціалістів, особливо спортивних психологів, фармакологів, медиків та ін.

5. Соціальне значення волонтерської діяльності в адаптивному спорті полягає в тому, що громадська підтримка підвищує імідж змагань та заходів. Із залученням волонтерів з'являються нові інтелектуальні ресурси, збільшується кількість людей, які розуміють специфіку адаптивного спорту, привертається увага суспільства до проблем з якими стикаються спортсмени з інвалідністю. Таким чином, з однієї сторони реалізується соціальна

інтеграція осіб з інвалідністю у суспільство, а з іншої здійснення добровільної діяльності призводить до формування у волонтерів здатності бути толерантними та гуманістичними. Водночас, порівняно ставлення студентів першого курсу, які не обізнані зі специфікою виникнення та розвитку адаптивного спорту у світі та Україні, зі студентами, які опанували дисципліну «Адаптивний спорт». Визначено, що вивчення дисципліни «Адаптивний спорт» формує бачення у студентів реальної картини особливостей життєдіяльності спортсменів з інвалідністю та забезпечує подальшу гуманістичну еволюцію соціуму в цілому.

6. Сформовано комплекс заходів щодо розвитку волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Зокрема, задля підвищення якості волонтерської діяльності запропоновано розробити програму дій щодо розвитку волонтерської діяльності у спорті, в тому числі і адаптивному; сприяти функціонуванню діючих і утворення нових волонтерських центрів; забезпечити співробітництво з провідними міжнародними волонтерськими організаціями; налагоджувати контакти з волонтерськими організаціями по всьому світу; створити єдину школу навчання волонтерів у країні із регіональними центрами за областями; сприяти розвитку ІТ-волонтерства; забезпечити проведення на високому організаційному рівні масові спортивні заходи та змагання серед осіб з інвалідністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аннаєва К. О. Спортивне волонтерство у сучасному волонтерському русі// Стратегічне управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт»: Матеріали III регіональної науково-практичної інтернет-конференції за участю міжнародних спеціалістів. Харків, 2015. С. 179–186.
2. Бесчатний А. С. Громадські об'єднання в Україні URL: https://pidru4niki.com/16330826/pravo/volonterskiy_ruh_ukrayini (дата звернення 05.10.2020).
3. Бондаренко З. П. Волонтерська робота у вищому навчальному закладі// Вісник Запорізького національного університету, 2008.№ 1. С. 25 – 30.
4. Бондаренко З. П., Журавель Т. В. / за ред. Лях Т.Л. та ін. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник. Київ, 2012. 288 с.
5. Бондарчук Н. Я. Менеджмент у сфері фізичної культури і спорту: Навчальний посібник / Н.Я. Бондарчук. – Ужгород: Поліпрінт, 2010. – 170 с.
6. Бондарь А. С. Подготовка волонтеров в рамках Евро-2012 / А. С. Бондарь, Р. Исмаилов, В. Кречко // Слобожанський науково спортивний вісник. – Х. : ХДАФК. – № 2. – 2010 – С. 149–152.
7. Бріскін Ю.А. Вступ до теорії спорту інвалідів: навчальний посібник. / Ю.А. Бріскін, А.В. Передерий. – Л.:”Апріорі”, 2008 – 70 с.
8. Бріскін Ю.А. Теоретико-методичні основи спорту інвалідів як складової міжнародного олімпійського руху: дис. д-ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 // Ю.А. Бріскін. – Львівський держ. ун-т фізичної культури. – Л., 2007. – 459 с.
9. Бріскін Ю.А. Спорт інвалідів у міжнародному олімпійському русі. / Ю.А. Бріскін. – Львів: Край, 2006. – 346 с.

10. Буданова Н.А., Фролова С.В., Швачун О.А. Воспитание гуманизма у подростков средствами адаптивного спорта / Н.А. Буданова, Т.П. Бегидова, С.В. Фролова, О.А. Швачун // Адаптивная физическая культура. – 2018. - №2 (66). – С. 24 -26
11. Вайнілович Н. А. Чинники формування мотивації людини до здійснення волонтерської діяльності / Н. А. Вайнілович // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. – 2012. – № 2 (14). – С. 53–59.
12. Вайнола, Р.Х., Капська, А.Й., Комарова, Н.М. та ін. (2002), Волонтерський рух в Україні: тенденції розвитку, Академпрес, Київ.
13. Григор'єв С.В. До питання розвитку інвалідного спорту в незалежній Українській державі /С.В. Григор'єв, О.А. Цвигун. – Науковий журнал. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків: ХОВНОКУ– ХДАДМ –2009. – №5. –С.66-68
14. Денисова Л. В., Хмельницкая И. В., Харченко Л. А. Измерения и методы математической статистики в физкультурном воспитании и спорте: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений физ. воспитания и спорта. Киев, 2008. 128 с.
15. Дутчак М. В. Спорт для всіх у світовому контексті. Київ, 2007. 112 с.
16. Евсеев С.П. Проблемы развития адаптивного спорта // Человек в мире спорта: Новые идеи, технологии, перспективы: Тезисы докл. Международного конгресса. – М.1998. – Т.2. – С. 527-528.
17. ЄВРО-2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine2012.gov.ua/ru/comments/53740>.
18. Заверико Н. В. Основи управління діяльністю волонтерів: методичні рекомендації. Запоріжжя, 2004. 36 с.
19. Закон України “Про реабілітацію інвалідів в Україні” від 06.10.2005 р. № 2961-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>

20. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 № 3236-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
21. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>
22. Історія паролімпійського спорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://invasport.org.ua/category/istoriya_paralimpiy_sporta.
23. Когут И. А. Волонтерское движение в спорте: проблемы и перспективы / И. А. Когут, Е. В. Гончаренко // Наука в олимпийском спорте.- К.: Олімпійська література, 2010. – №2. – С. 134–141.
24. Когут І. О. Роль держави у розвитку фізичної культури та спорту осіб з особливими потребами // Оздоровча і спортивна робота з неповносправними: Зб. наук. статей з проблем фізичного виховання і спорту та фізичної реабілітації
25. Когут І. О. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні : монографія / І. О. Когут. – Львів : СПОЛОМ, 2015. – 284 с.
26. Корнієвський О. А. Український волонтерський рух у контексті світового досвіду / О. А. Корнієвський // Стратегічні пріоритети. – 2015. – Вип. 1(34)2015 р. – С. 95 – 100. Фахове видання України.
27. Кречко В.К. Особенности нормативно-правового обеспечения волонтерской деятельности // Матеріали І Всеукраїнської студентської наукової конференції (в рамках ХІ Міжнародної науково-практичної конференції «Фізична культура, спорт та здоров'я»). Харків, 2011. С. 23-25.
28. Крапівіна Г. О. Світовий волонтерський рух: стан і статус / Г. О. Крапівіна // Вісник економічної науки України. – 2012. – № 1 (21). – С. 73–76.
29. Кухтій А.О. Особливості функціонування та перспективи розвитку галузі фізичного виховання та спорту в Україні [Текст]: А.О. Кухтій

// Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць / за ред. С.С. Єрмакова. – Х. : ХХІІІ, 2001. – №23. – С. 18-22.

30. Левків В. Характеристика спортивного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності / В. Левків, Т. Макуц // Спортивна наука України, 2013. – № 5(56), – С. 33–37.

31. Лях Т. Л. Проблеми нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка : зб. наук. пр. / [гол. ред. М. О. Носко]. – Чернігів : ЧНПУ, 2012. – Т. 2. Вип. 104. – Сер. Педагогічні науки. С. 111 – 115.

32. Лях Т. Л., Безпалько О. В., Заверіко Н. В., Зверєва І. Д., Зімовець Н. В., Волонтерство. Порадник для організатора волонтерського руху. Київ, 2001. 552 с.

33. Лях Т. Л. Види мотивації до волонтерської діяльності//Вісник Запорізького національного університету. Запоріжжя, 2011. №2(15). С.37-41.

34. Матвеев С. Соціальні аспекти волонтерського руху: минуле та сьогодення / С. Матвеев, І. Когут // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. - № 1(3). С. 161-165.

35. Матвеев С.Ф. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів: навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту / С.Ф. Матвеев, Ю.А. Бріскін, І.О. Когут та ін. – К. : Асконіт, 2011. – 250с.

36. Офіційний сайт Міжнародного паролімпійського комітету [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://www.paralympic.org/>

37. Офіційний сайт Міністерства молоді і спорту [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://dsmsu.gov.ua/>

38. Паралімпійський рух в Україні // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.2014.paralympic.org.ua/index.php>

39. Петренко І. В., Бондар А. С. Участь студентів у спортивному волонтерському русі // Стратегічне управління розвитком галузі «Фізична культура і спорт»: Матеріали III регіональної науково-практичної інтернет-конференції за участю міжнародних спеціалістів. Харків, 2015. С. 186-193.
40. Петренко І. В., Ждамірова Ю., Риндін Б. Історичні етапи становлення та розвитку волонтерства в світі. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. Харків. 2017. С. 212-218. URL: <http://hdafk.kharkov.ua/ua/naukova-robota/dsrтет4>
41. Петренко І. Основні компоненти та зміст спортивної волонтерської діяльності / І Петренко //: Слобожанський науково-спортивний вісник: Харків, 2017.с 74-77
42. Петренко, І., Помазан, А. (2016), "Участь спортивних волонтерів при проведенні рекреаційних заходів", Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю "Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення", ЛДУФК, Львів, С. 187-192.
43. Петренко І.В., Бондар А.С. Залучення населення до спортивної волонтерської діяльності // Науковий часопис Нац. Пед.ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2017.№5К(86)17. С.252-256.
44. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проєктів/ заг. ред. І. Зверєвої, Г. Лактіонової. Київ, 2004. 512 с.
45. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» від 20.07.2011 №766 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
46. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної типової програми реабілітації інвалідів» від 08 грудня 2006 року № 1686 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
47. Починкин А.В. Менеджмент в сфере физической культуры и спорта [Текст]: учеб. пособие/ А.В.Починкин. – М.: Спорт, 2017. С. 309-312.\
48. Про затвердження Державної цільової програми підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 з футболу:

Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2007 р. № 1295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1295-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.04.2020).

49. Про затвердження типового положення «Про школу волонтерів центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді» розпорядження кабінету міністрів України від 30.01.2006 р. № 204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-06#Text> (дата звернення 11.09.2020).

50. Про організацію та проведення в Україні в 2001 році Міжнародного року волонтерів: Розпорядження Президента України від 22.03.2001 р. №67/ 2001 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67/2001-%D1%80%D0%BF#Text> (дата звернення 04.11.2019)

51. Про утворення Координаційної ради з питань розвитку та підтримки волонтерського руху: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.04.2003 №225-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225-2003-%D1%80#Text> (дата звернення 28.09.2019).

52. Проект Закону "Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення їх у відповідність з Конвенцією про права осіб з інвалідністю та Факультативним протоколом до неї" // Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/XH6FA00A>

53. Римар О. Організаційні засади розвитку інвалідного спорту в Україні / О. Римар // Молода спортивна наука України: Зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту: У 2-х т. – Львів: ЛДІФК, 2002. – Вип. 6. – Т.1. – С.114–119.

54. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки» від 31.08.2011 №828–р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

55. Смирнов В.С. Спорт як складова соціального захисту інвалідів у незалежній Україні / В.С. Смирнов // Історичні і політологічні дослідження. – 2013. – №2 (52). – С.329-337

56. Соколенко О.І. Адаптивна фізична культура: навч.- метод. посіб. для магістрантів спеціальності «Фізичне виховання» / О. І. Соколенко; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка» – Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. – 154 с.

57. Теория и организация адаптивной физической культуры: учеб. – В 2 т./ Под. общ. ред. С.П. Евсеева. – М.: Советский спорт, 2007. – Т.1. – 291с.

58. Томенко О. Генеза волонтерського руху олімпійських ігор// Слобожанський науково-спортивний вісник: [наук. – теорет. журн.]. Харків, 2017. №2(58). С. 93 – 97.

59. Тохтарова І. М. Волонтерський рух в Україні: шлях до розвитку громадянського суспільства як сфери соціальних відносин. Херсон, 2014. 252 с.

60. Указ Президента «Про додаткові невідкладні заходи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» від 18 грудня 2007 року № 1228 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

61. Указ Президента «Про заходи щодо фізкультурно-спортивної реабілітації інвалідів та підтримки паралімпійського і дефлімпійського руху в Україні» від 6 квітня 2006 року № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

62. Чудна Р.В. Теорія адаптивного фізичного виховання: монографія / Р.В. Чудна. – К. : Наук. думка, 2003. – 270 с.

63. Шамардин А.И. Организационные аспекты управления физкультурно-спортивным движением: учебное пособие / А.И. Шамардин, В.Д. Фискалов, Ю.А. Зубарев, В.П. Черкашин; под. общ. ред. В.Д. Фискалова. – М.: Советский спорт, 2013. – 464с.

64. Шинкарук О.А. Основи науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту: навчальна програма для студ. вищ. навч. закладів

фіз. виховання і спорту / О.А. Шинкарук, О.М. Лисенко, О.О. Яковенко; МОНУ, НФВСУ. – К. : Олімпійська література, 2017. – 38с.

65. Шиян Б.М. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті / Б.М. Шиян, Г.А. Єдинак, Ю.В. Петришин; МОНУ, Львівський ДУФК. – Кам'янець-Подільський : ТОВ Друкарня «Рута», 2012. – 280 с.

66. Davis, M.H., Hall, J.A., Meyer, M. The first year: influences on the satisfaction, involvement and persistence of new community volunteers // *Personality and Social Psychology Bulletin*. – 2003. - 29(2). – P. 248-260.

67. Dolnicar S. What motivates which volunteers? Psychographic heterogeneity among volunteers in Australia / Dolnicar Sara, Randle Melanie // *International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*.– 2007.– Vol. 18(2).– P. 135–155.

68. Poelzl V. The Changing Face of International Volunteering: Trends in Volunteer Opportunities Abroad / V. Poelzl // *Transitions abroad*.– 2008.– P. 49.

69. Wapling L. Inclusive Education and Children with Disabilities: Quality Education for All in Low and Middle Income Countries. CBM. Jan. 2016. P.3.URL:https://www.cbm.org/fileadmin/user_upload/Publications/Quality_Education_for_All_LMIC_Evidence_Review_CBM_2016_Full_Report.pdf (дата звернення 02.10.2020).

ДОДАТКИ

АНКЕТА

для фахівців сфери фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю

З метою визначення особливостей державної політики в організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності осіб з інвалідністю, та встановити фактори і проблеми, що впливають на ефективність цієї діяльності в країні просимо Вас взяти участь у опитуванні, давши відповідь на запитання анкети.

Уважно прочитайте питання і оберіть відповідь, яка найбільш підходить Вашим поглядам. Якщо жодна відповідь Вам не підходить, дайте власну у визначеному місці. Анкета носить анонімний характер. Дякуємо за допомогу.

1. Оцініть рівень розвитку фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю в Україні? (за 5 бальною шкалою) _____

2. Позначте, які компоненти системи фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю найбільш розвинені в Україні? (*не більше 2 відповідей*)

- Дефлімпійський рух з вадами слуху;
- Паралімпійський рух;
 - з вадами зору;
 - з вадами опорно-рухового апарату;
 - з серцево-судинними та іншими захворюваннями;
- Special Olympics з вадами розумового розвитку.

3. Визначте потребу в проведенні наукових досліджень в галузі організації та управління системою фізична культура і спорту інвалідів?

- вкрай потребує	- потребує, але не дуже суттєво
- потребує	- не потребує

4. Визначте суть державної політики в сфері фізичної культури та спорту осіб з інвалідністю? (не більше 2 відповідей)

- Впровадження нормативно-правових та регламентуючих документів;
- Впровадження сучасних технологій діяльності у сфері фкс осіб з інвалідністю:
 - Впровадження сучасних технологій управління діяльністю;
 - Організація та проведення фізкультурно-спортивних заходів;
 - Впровадження механізмів соціального захисту осіб з інвалідністю;

Інше _____

5. Оцініть ефективність впровадження державної політики органами влади в сфері фізична культура та спорт осіб з інвалідністю за 5 бальною шкалою?

- Український центр з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт»
- Національний комітет спорту інвалідів України _____
- Національні спортивні федерації з нозологій _____
- Клуби фізкультурно-оздоровчої та спортивної спрямованості для людей з інвалідністю _____

6. Досвід яких країн в організації сфери фізична культура і спорт осіб з інвалідністю Ви вивчали?

7. Досвід яких країн найбільш прийнятний щодо впровадження в практику управління сфери фкіс осіб з інвалідністю в Україні? _____

8. Які фактори негативно впливають на розвиток спорту осіб з інвалідністю?

- Неефективність нормативно-правового забезпечення;

- Недостатнє фінансово-економічне забезпечення;
- Недостатність висококваліфікованих кадрів
 - тренерів з виду спорту;
 - фізичних реабілітологів;
 - спортивних менеджерів;
- Недостатнє інформаційне забезпечення в тому числі реклама;
- Неефективність засобів використання сучасного менеджменту;
- Недостатність та невідповідність потребам матеріально-технічне забезпечення;
- Недостатня підтримка з боку влади і громадських установ.

Інше _____

9. Які заходи необхідно застосувати для підвищення ефективності державної політики в організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності осіб з інвалідністю?

- систематизації та вдосконалення організаційно-управлінської діяльності у системі спорту осіб з інвалідністю;
- дотриманні єдиних термінологічних визначень основних понять;
- залучати до заходів фізкультурно-спортивної роботи українських воїнів, які отримали поранення під час виконання бойових завдань в зоні АТО;
- збільшення розміру фінансування, необхідного для забезпечення функціонування регіональних центрів з фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» та інших закладів системи «Інваспорт»;
- вдосконалити механізм залучення дітей з інвалідністю;
- здійснити заходи щодо забезпечення збереження мережі дитячо-юнацьких спортивних шкіл для інвалідів та сприяти відкриттю відділень для дітей-інвалідів при дитячо-юнацьких спортивних школах;

- сприяти функціонуванню діючих та утворення нових районних та міських центрів з фізичної культури і спорту інвалідів, фізкультурно-спортивних та фізкультурно-реабілітаційних клубів для інвалідів

- сприяти створенню безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю до об'єктів фізкультурно-спортивного та реабілітаційного призначення

10. Яку посаду Ви обіймаєте на даний час? _____

11. Яку організацію Ви представляєте? _____

12. Ваша освіта ? (потрібне підкреслити) середня;

- вища.

Дякуємо за допомогу!

АНКЕТА

Шановний респонденте!

Національний університет фізичного виховання і спорту України проводить дослідження, присвячене ставленню студентів до людей з інвалідністю. Ваші відповіді допоможуть визначити ставлення студентів різного віку до людей з інвалідністю.

При заповненні анкети уважно прочитайте усі варіанти відповідей на кожне питання і позначте той, що відповідає Вашій думці (біля обраного варіанту поставте -V- або -X-).

Заздалегідь дякуємо за участь в анкетуванні!

Ваш вік _____

Ваша стать: ж ч (необхідне підкреслити)

1. Назвіть, будь ласка, 10 слів - асоціацій, які виникають у Вас на словосполучення «людина з інвалідністю»:

1. _____ ;
2. _____ ;
3. _____ ;
4. _____ ;
5. _____ ;
6. _____ ;
7. _____ ;
8. _____ ;
9. _____ ;
10. _____ .

2. Перед Вами перелік ознак, які описують людину з інвалідністю. Оцініть, будь ласка, їх важливість для себе за 10 бальною шкалою (якщо 10 балів, то ознака для Вас найважливіша, 0 відповідно, найменш важлива).

1. Жалість _____

2. Замучена ____
3. Людина з вадами здоров'я ____
4. Обмежені можливості ____
5. Сильна духом, бо живе з цим ____
6. Самотня ____
7. Не винна ____
8. Неповноздатна ____
9. Нещасна ____
10. Така, як ми ____.

3. Що ви відчуваєте, коли бачите спортсмена з інвалідністю?

- а) співчуття ____
- б) гордість за цю людину ____
- в) сила духу ____
- г) приклад для наслідування ____
- е) рівні права і можливості ____
- є) надзвичайні зусилля ____
- ж) справжні герої ____
- з) гучні спортивні перемоги ____
- к) несправедливість ____
- л) вдячність ____
- д) свій варіант _____

4. Визначте потребу у волонтерській діяльності у сфері спорту осіб з інвалідністю?

✓	Вкрай потребує	✓	Потребує
✓	потребує, але не дуже	✓	не потребує
	суттєво		

5. У чому полягає суть волонтерської діяльності у сфері спорту осіб з інвалідністю?

- ✓ матеріальна допомога;
- ✓ допомога в пересуванні, транспортуванні;
- ✓ організація і проведення змагань (заходи);
- ✓ свій варіант _____

6. Чи є у Вас знайомі, друзі чи рідні з інвалідністю?

- а) так _____
б) ні _____

7. Чи визивають у Вас співчуття діти з інвалідністю?

- а) так _____
б) ні _____

8. Визначте фактори, які впливають на розвиток волонтерської діяльності у спорті? Оцініть, будь ласка, їх важливість для себе за 7 бальною шкалою (якщо 7 балів, то ознака для Вас найважливіша, 0 відповідно, найменш важлива).

- ✓ Інформаційні;
- ✓ Соціальні;
- ✓ Економічні;
- ✓ Правові;
- ✓ Кадрові;
- ✓ Гуманістичні;
- ✓ Медичні.

Свій варіант _____

9. Чи мали ви досвід волонтерської роботи у спорті? Якщо так, то який?

10. Визначте Ваш рівень готовності до волонтерської діяльності за 5-ти бальною шкалою?

Анкета експертного опитування

Національний університет фізичного виховання і спорту України проводить дослідження організаційно-управлінських та соціально-гуманістичних засад волонтерської діяльності в адаптивному спорті. В рамках цього наукового проекту передбачається організація експертного опитування керівників державних та громадських спортивних структур, провідних науковців сфери адаптивного спорту, вивчення підходів, що існують у волонтерській практиці адаптивного спорту.

За результатами проведеного дослідження будуть підготовлені висновки і рекомендації, спрямовані на покращення існуючої волонтерської діяльності в адаптивному спорті.

Заздалегідь дякуємо за участь в експертному опитуванні!

Експерт _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Посада, стаж роботи _____

1. Позначте рівень розвитку волонтерської діяльності у спорті

- Високий
- Вище середнього
- Середній
- Нижче середнього
- Низький

2. Означте показники, які впливають на розвиток спортивної волонтерської діяльності в країні (проранжуйте: 1 – мінімальний ранг; 4 або 5(за наявності власного варіанту відповіді) – максимальний ранг)

Показник	Ранг
Управління волонтерським рухом державними організаціями	
Управління волонтерським рухом громадськими організаціями	

Зацікавленість комерційних структур	
Централізація управління	
Інші (вказіть)	

3. **Оцініть важливість основних напрямів волонтерської діяльності в адаптивному спорті за 10-ти бальною шкалою (якщо 10 балів, то ознака найважливіша, 1 відповідно, найменш важлива).**

Напрямок	Бал
загальне управління (виконання різних адміністративних функцій)	
міжнародні відносини	
зв'язки з громадськістю	
підготовка спортивних об'єктів	
служба передачі інформації	
реєстрація спортсменів і команд;	
медичний супровід, в тому числі медичні працівники, які приймають участь в волонтерській програмі «Здорові спортсмени»	
супровід спортсменів на спортивному заході	
організація урочистих церемоній	
поширення квитків;	
транспортне забезпечення	
Перекладачі	
ЗМІ	
Тренери, інструктори	
Здорові однолітки для реалізації програми «Об'єднаний спорт»	

4. **Визначте рівень нормативно-правового забезпечення спортивної волонтерської діяльності в Україні (підкреслити):**

- повністю задовольняє;
- частково задовольняє;
- не задовольняє;
- складно відповісти

5. **Оцініть основні мотиви, які спонукають до волонтерської діяльності в адаптивному спорті за 10-ти бальною шкалою (якщо 10 балів, то ознака найважливіша, 1 відповідно, найменш важлива).**

Мотиви до волонтерської діяльності	Бал
Прагнення до позитивних змін у суспільстві	
Альтруїзм	
Активна громадянська позиція	
Набуття нових знань, вмінь та навичок	
Нові знайомства	
Досвід роботи з організації масових спортивних заходів	
Пропаганда здорового способу життя	
Урізноманітнення свого життя	
Випробування себе в різних справах	
Застосування на практиці своїх моральних і духовних принципів	
Відчуття себе потрібним і корисним	

6. Які заходи необхідно задіяти органам державної влади для підвищення ефективності волонтерської діяльності в адаптивному спорті?

- удосконалення нормативно-правового забезпечення;
- відкриття школи спортивного волонтерства;
- введення в навчальних закладах дисципліни щодо волонтерської діяльності, її соціальної значущості;
- розробка нових стимулів щодо залучення до волонтерської діяльності;
- інші (вказіть)

7. Оцініть основні проблеми волонтерської діяльності в адаптивному спорті за 10-ти бальною шкалою (якщо 10 балів, то ознака найважливіша, 1 відповідно, найменш важлива).

Проблеми	Бал
Інформаційні	
соціально-економічні	
Правові	
Державні	
Кадрові, в тому числі набір здорових однолітків задля реалізації волонтерських програм «Спеціальних Олімпіад»	
Гуманістичні	

урегулювання часу і місця для проведення тренувань	
Низька популярність волонтерської діяльності	
Низький рівень толерантності населення України	
Дефіцит кваліфікованих волонтерів	
інше (зазначити)	

8. Оцініть основні заходи необхідні для ефективного функціонування волонтерського руху в адаптивному спорті за 10 бальною шкалою (якщо 10 балів, то ознака найважливіша, 1 відповідно, найменш важлива)

Захід	Бал
розробка спеціальних програм з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для волонтерської діяльності в адаптивному спорті;	
організація волонтерських центрів в регіонах країни;	
розробка навчальних програм, підготовка методичних та інформаційних матеріалів, наочних посібників;	
пропаганда волонтерства в освітніх закладах;	
суспільна підтримка волонтерського руху;	
просвітницька робота та залучення населення до волонтерської діяльності;	
вдосконалення системи обміну інформацією щодо залучення населення до волонтерської діяльності	
об'єднання зусиль громадських та державних організацій для розвитку волонтерства в країні;	
розвиток міжнародного співробітництва з провідними міжнародними волонтерськими організаціями;	
Інше (вказіть)	